

MÉG JELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... > 10.—

Negyedévre ... > 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

TÁRSADALMI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,
VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám • József • 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott

— 2 — Budapest, június hó 14. —

Krónika.

A magas politika.

— jun. 12.

A csöcselék rosszszagu. Shakespeare szagolta meg először, s ő írja, akinek minden érzéke fejlettebb volt és az orra is nagyszerű, hogy a csöcselék izzadt hálósapkája és pállott lehelléte nem éppen kellemes parfüm. Ez minden tömegre áll. Csak talán a japáni tömeg alkot kivételt, amely — a jóhiszemű Lafcadio Hearnben olvassuk — szagtalan, minthogy a kergesbőrű és szárazkezű növényevő ázsiai emberkének naponta fürdenek, naponta többször puczolják a fogukat, alig-alig lehetne belőlük egy csepp verejtéket kisajtolni, azonkívül még a parasztjaik is illatosítják magukat, a mező fűszeres gyökereit, a »jako« nevű virág magjait varrják az alsónadrágjukba. Némelyek, a leginkább jóhiszeműek szerint, a japán ember, aki félig hus, félig pedig növény, egyenesen virágillatu, gerániumszagu. A francia tömeg azonban hiába locsolja magát gyógyszeres illatokkal, egyre rosszszagabb. Közmondása szerint keresi a nőt és a politikában is a nők nyomán csahol. Ezen a héten az elnökné folyik a vadászat, hogy vele elnököt buktassanak. Ki akarják az elnökné sütni, hogy eddig két úr volt és az egyik től nem is vált el törvényesen, a félrelökött urát most közköltségen hazahozatják Amerikából, hogy valljon a köztársaság elnöke ellen. Micsoda »érdekes, politikai« feszültség. Az ember bolhaszínházban képzele magát. Már az »elnökné« is közjogi fogalommal válik. Mert tudnunk kell, hogy a francia jog szerint az elnökné (»la présidente«) nem létezik, az elnök felesége polgári asszony (»citoyenne«), mint a többi nő. Annak a bohózatnak, amely az elnöknéről szól s nálunk is ment, a humora mindjárt a színlepon, mindjárt a czimmel kezdődik.

*

Most ezt a bohózatot áttették a politikába. Az elnök, aki — mint a kotnyeles francia sajtó kiderítette — fiatalkorában megható és rossz verseket írt az ősről és a szerelem mulandóságáról, most a saját kárán tanulja meg, hogy a szerelem nem mulandó. Legalább a politikusnak és a hozzátartozóinak a szerelme nem az. Visszahozzák, kopók és agarak futnak érte, ha mindjárt oczeán is szegi utjukat és kortesverseket írnak róla, az exhumált szerelmekkel pályá-

futásokat torlaszolnak el. Ez az a magas politika, amely előtt a paraszt szájtátva áll. Mi bizony napról-napra kisebb csodának látjuk a gyakorlati politikát, kis véres mesterségnek, a politikusokat pedig kis zömmök — szerencsés, vagy szerencsétlen — teremtéseknek. Ha délelőtt egy elméleti politikust olvasunk, akár Platont, akár pedig Marxot, vagy ha a zongoraóránál órákig fürdünk Mozart hűs és derűs ütemeiben, mint a pezsgő forrásvizben, vagy ha a diványon elolvasunk tíz sort Arany Jánosból és délután meglátjuk, miért folyik a politikai hajsza, eltorzul arcunk a nevetéstől. Bizonyos ordináriság kell ahhoz, hogy éljünk. A politikusnak pedig jó adag kell ebből az ordináriságból. Mert az anyaga az élet, a durva és állati ösztönök összessége, ugyanaz a szenvedély, amely az utcái verekedéseknél tombol. Nem csoda, hogyha az is sáros és közönséges lesz, aki meg akarja gyurni a sáros téstát. Micsoda tudomány, vagy micsoda művészet lehet az, amelynél az alkotó magánéletébe is bekapcsolódhatnak, s azon mulik az élete, hogy milyen a magánélete, azon mulik a nagysága, hogy fiatalkorában milyen nők cipőszalagját oldozta el, azon mulik a zsenialitása, hogy mint tud mosolyogni az emberekre. Ez annyit jelentene az igazi tudományban, vagy az igazi művészetben, hogy a tudós, vagy a festő az íróasztalától, vagy az ecsetjétől, az eszközeitől függenek. A francia politikában a királyok óta döntő szerepet játszottak a gáláns kalandok, a maitresse-ek. Most visszatértek a maitresse-ek polgári feleségek alakjában. A kabarékban valaha a kövér Fallières mamáról énekeltek, aztán Caillou-néről, most pedig Poincaré feleségéről. Minden józan és igaz ember gyomorhurutot kap ettől a politikától, a mai politikától, amely a bohózat, a kabaré mellett tánczol el.

*

Akár győznek, akár buknak, mi nem látunk politikusokban igazi nagyságokat. Az élet ütközéspontjai, maguk se tudják, hogy mohó harcukban mikor érinti őket a történelem. Máskülönbén szürkék és szintelenek. Azt, ami az embert nagygyá teszi, nem náluk kell keresni, de azoknál, akik a kiválóságuk folytán félreállottak és nekik hagyták a porondot, a közönségeseknek. Ők a nagyurak és a kisemberek. Talán innen van, hogy minden csipetnyi emberi jelenség óriássá nő, mihelyt politikusban jelentkezik. Néha olvasunk »nagy koncepczióju tervek«-ről, csodás »éles

látás-ról, vagy »művészelkü«, vagy »szellemes« politikusokról. Érdemes lenne utánajárni ezeknek az adatoknak s kimutatni, miben állott ennek, vagy annak a politikusnak emberi kiválósága. A hatalom, amely kezükben van, csodálatosan megnöveszti értéküket, valamint az uralkodók is »óriási koponyák«, mihelyt tudják, hogy a sok nem kevés és a kevés nem sok. A »nagykonczepcióju« tervek azok, amelyekről a kávéházban hónapokig beszélnek, viccesen, argotban és egy napon, amikor már mindenki elfelejtette őket, — csodák csodája — valamelyik politikus tényleg kibökkenti a parlamentben. Ha a politikusban van annyi jóság, mint egy közrendőrből, akkor már »nemeslelkű«. A művészi és zeneértő politikus leül egy szalonban s meghallgat egy Chopin-nocturne-t, aztán megjegyzi: »Chopinben van bizonyos andalító mélabu«. A másik, az irodalmár, elolvas egy francia könyvet s éleselműen észreveszi: »a francziákat könnyedség és esprit jellemzi«. A harmadik, a szellemes, dörgő tapsviharban csak ennyit mond: »X-et nem kell legyőzni, ő már le van győzve«. Jó lenne megfosztani őket a varázsfénytől s beleállítani az élet harcába. Akkor meglátnók, hogy a zeneértő zenei korrepetitor se lehetne, az irodalmár éhen halhatna és a szellemes írkaít egymásután küldenék vissza a szerkesztőségek. A középszerű, éhező piktor, akivel végigcsatangolok a külvárosi utcákon, egy éjszaka alatt több mély és igaz és emberi dolgot mond, mint ők egész életükben. Egyelőre az ő koponyájukban forr ezer és ezer értékes ember élete. Olykor a történelem lelket fúj beléjük és akkor öntudatlanul megharsannak, mint a trombiták. Később azonban a trombita öntudatossá válik és jelentkezik, bámuljatok halandók, én, a trombita csináltam a történelmet.

Arrow.

Nyári kép.

Az erdő mélyén, hol csobog a forrás
S aranyzöld árnyék villózik a fán;
az ifju Szigfrid hever im' a fűben
és mélyen alszik nagy csaták után.

Térde felhuzva és a szörnyű dárda
A földbe ütve jobb keze felől;
egy agg levél merül szőke hajába
s lassan bomlik mellén a medvebőr.

A kedves forrás álmosodva hallszik
S aztán csend lesz s elpihen a döngés
S a déli napban minden, minden alszik.

Egy margaréta reng a szája mellett,
és néha-néha ráhajol a hősré,
de elüzi a süvöltő lehellet.

Szabolcsi Lajos.

A gróf.

Irta: KÓBOR TAMÁS.

I.

— Holnap már lesz szén — mondta a kis festő, mikor óvatosan kihallgatódzva a lépcsőházba, zajtalanul ajtót nyitott:

— Most lehet.

A kis színésznő azonban elmulasztotta a kínált pillanatot s újból a fiu ajkához tapadt:

— Még egy csókot!

S az egy csókból egy óra lett, a bérkaszánya keskeny lépcsőjén egyre kopogott a hazatérő munkás-emberek, munkásleányok cipője s éppen mikor a fiu visszatartotta a leányt:

— Most nem lehet...

Ez felrántotta az ajtót:

— Mit bánom én!

S vakmerően, semmit sem törődve az utána forduló bámsz tekintettel, letipegett a lépcsőn.

Másnap csakugyan már volt szén. A vaskályha vörösre izzott s a fiu egyedül maradt. Egyre nézte a kis vas-zsebórát és szíve összeszorult. Ráheveredett ágyára és a lelke az ajtón kívül kóválygott s vadászott minden neszre: most jön, most nem jön.

S terminusokat adott magának:

— Még tíz percet várok, s ha nem jön, akkor dolgozom s tudni fogom, hogy nem jön.

A tíz perc elmúlt, s újabb ötperces prolongációt adott. Végül nagy sóhajtvá felkelt:

— Most csakugyan nem jön többé.

S a mappájához nyúlt. Ebben a pillanatban nyílik az ajtó s beröppöl a kis színésznő, kipirulva, agyonfázva, egyenesen a fiu nyakába.

A FIU: Azt hittem, most már nem jössz.

A LEÁNY: Ma még jöttem. Bucsuzni.

A FIU: Mit mondasz?

A LEÁNY: Bucsuzni. Megegyeztem a gróffal.

A FIU (ránéz hosszán, aztán elfordul): Az más.

A LEÁNY: Miatta késtem. Elkisért ideig is. Jártunk az utcán. Olyan szerelmes és mindent megígért. Rögtön át akarta adni a takarékkönyvet, de én nem fogadtam el. Majd holnap, mondtam.

A FIU: És holnap egy negyedmilliód lesz.

A LEÁNY (sóhajtvá): Egy negyedmillióm s nagy lakásom és hintóm, de ide nem jöhetek többé.

A FIU: És én fázni és éhezni fogok és rád gondolok és köszönöm a jó Istennek a meleget, melyet eddig adott.

A LEÁNY: S ezt olyan nyugodtan mondd?

A FIU: Nincs máshoz jogom. Becsületesen megmondtam előre, hogy a jövőre ne számítsak. Megmondtam én is, hogy szerelmem sohasem fog utadon akadályozni. Ha egy szegény ember el akarna ütni a kezemről, azt megölném. De a gazdag gróf gazdaggá tesz, — áldja meg az Isten.

A LEÁNY: S nem fáj? Nem szeretnéd megölni a gazdag grófot?

A FIU: Nem. A ki olyan szép és olyan nagyra-vágyó, mint te, a gazdag grófhhoz való s nem a szegény piktorhoz. Ha belehalnék, sem tartatnálak vissza.

A LEÁNY (sóhajtvá): S én nem maradnék. Igazán szeretlek és olyan boldogok voltunk. De én nem férek be az örökös szegénységbe, én utálom a szegénységet s szegénységben a szerelemnek is előbb-utóbb vége lenne. Nem igaz?

A FIU (keserűen): Igaz.

A LEÁNY: S mit fogs csinálni?

A FIU: Amit eddig. Koplalok és dolgozom. És későbbben talán nem koplalok és dolgozom.

A LEÁNY: Isten veled.

A FIU: Isten veled — örökre.

Megölelik, megcsókolják egymást. A leány zihál, a fiu zokog. Végül megembereli magát s mint eddig, az ajtón hallgatódzik. A leány közben föltette a kalapját s belebujt a kabátjába.

A FIU: Most lehet.

A LEÁNY (hozzátapad): Csakugyan? Eleresztesz?

A FIU: Muszáj. Isten veled.

A LEÁNY (átfogja): Mondd, hogy nem eresztess, kérjél, hogy maradjak!

A FIU: Nem tehetem. Csak akkor volna hozzá jogom, ha hozzátehetném: amiről ott lemondasz, azt én is megadom.

A LEÁNY: Igazad van. Isten veled.

És kiesik az ajtón.

II.

Másnap a fiu föl sem kelt. A kályha hideg, s az élete üres. Tudja, hogy jön a délután és nem jön a boldogsága. Hiába hallgatódznék, tudja, hogy nem jön. Sem ma, sem soha. S ekkor nyílik az ajtó és betoppan a leány.

A fiu felugrik, magához szorítja és zokog.

A FIU: Visszajöttél? Nincs gróf?

A LEÁNY (fejét rázza): Még ma, utoljára. Elutazott, de holnap itt lesz.

A FIU (elfordul): Kár volt jönnöd.

A LEÁNY: Kellott jönnöm. Ma még a magamé vagyok.

A FIU (forrón): Köszönöm, ma még az enyém vagy.

A LEÁNY: Nem hiszem, hogy belenyugszol, nem értem, hogy így kell lenni.

A FIU: Egy negyedmillió! Ezt az akadályt nem győzhetem le.

A LEÁNY: S ha most azt mondanám neked, hogy maradj meg te is nekem?

A FIU: Ezt ne mondd nekem. A gróf megteheti, hogy átvesz tőlem, de én nem teszem meg, hogy lopjalak magamnak a gróftól.

A LEÁNY: Már megvan a lakásom.

A FIU: Szép?

A LEÁNY: Ott szoba a Múzeum-utczában. Kisérj el.

A FIU: Soha!

A LEÁNY: De akarom, ma lakom ott először, akarom, hogy kísérj el.

A FIU: Jó.

S megindulnak együtt. A kültelekről a Múzeum-utczába. Csikorgó hideg van, a fiunak nincs kabátja. A leányon új kabát van. Nem szólnak egy szót sem. A Múzeum-utczában egy nagy palota előtt a leány megáll.

— Itt. Az első emeleten.

A fiu föltekint.

— Világosság van.

— Várnak rám. A szobalányom. Talán a kocsi-som is.

— Akkor jóéjtszakát.

— Várj csak, egy pillanatra. Gyere el holnap délután négy órakor a Kossuth Lajos-utczába. A Váci-utczába ne gyere, mert ott a gróffal leszek. A Kossuth Lajos-utczáról ide kísérsz, a kapuig. Jó? Így csak akarsz látni?

— Jó.

Milyen éjtszaka! Ma az utolsó nap, hogy a leány az övé. Holnap az utolsó nap, hogy még más férfikéztől érintetlenül láthatja. És azután? Azután összeomlik az önérzete. Nem tud nélküle élni. Csatangolni fog körülötte, meglesi messziről, de látnia kell, beszélnie kell vele. S ott van a Kossuth Lajos-utczában, s már jön feléje kipirulva és izgatottan.

— Vigyázz, — szól és félénken hátratekint — bement a Nemzeti Kaszinóba, de hátha utánam nézett? Olyan szerelmes, olyan féltékeny rám.

— Akkor ne kockáztass semmit. Elhagylak.

— Nem, maradj! Ha meglát, sem bánom.

S tüntetőleg megfordul s viszi a fiut a Nemzeti Kaszinó elé.

— Ez itt az autója, — szól — az a lila. Ebben fog engem is vinni. És azt mondta, hogy feleségül is vesz, mielőtt az édesapja meghal. Mert az anyja nagyon gögös arisztokrata, de ő nem.

A fiu felsóhajt.

— Grófné is, leszel, no lám.

— De addig nem hagylak, akarom, hogy minden nap értem jöjj, ide.

És mentek a Múzeum-utczába. S megálltak a kapuban, s fölnéztek az első emeleti kivilágított szoba-sorra.

— Ma este feljön, teára — szól a leány és összeforrong.

A fiu nem tud felelni. Megszorítja a leány kezét és elrohan.

Másnap a Kossuth Lajos-utczában a fiu nem mer kérdezni, a leány nem felel. Csak sápadt és az ajkai reszketnek. Másfél óra hosszat némán mennek egymás mellett, aztán hazakiséri a leányt, a Múzeum-utczába. A kapuból a leány visszahívja.

— Azt mondtam neki, hogy a fejem fáj, s erre elment.

A fiu megszorítja a kezét.

— Köszönöm.

S másnap úgy várta, hogy a tegnapihoz hasonlót halljon, de hiába várta. Ekkor tudta, hogy elvesztette őt, végképpen.

III.

Egy hét múlva.

A LEÁNY: Háromezer koronát fizetett ruháért, huszezer koronáért ékszert vett. De ha veled találkozom, nem nyulok ezekhez a holmikhoz. Kikötöttem magamnak, hogy régi ruháimban is járhassak. Nem akarok előtted másképp mutatkozni.

A FIU: Szeretsz még, drágám, és ez olyan jó, és mégis szeretném, ha elszakadnál tőlem. Milyen boldog lennél, ha én nem volnék többé az életedben.

A LEÁNY: Azt akarom, hogy mindig benne légy. Akarom, hogy lássál és fájjon a szived. Mert vissza kellett volna tartani engem, s azt mondanod, a tied vagyok, jobb veled nyomorogni, mint mással dűskálkodni.

A FIU: Talán belehalok, de ha még egyszer abba a helyzetbe kerülnék, még egyszer így cselekednék. Neked nem lett volna szabad az igazat megmondanod. Ha nem tudtam volna a grófdóról, nem adhattalak volna oda neki.

A LEÁNY: S nem vetsz meg érte?

A FIU: Imádlak és szeretlek, mint eddig, és siratlak és tisztellek. Szegény leány nem állhat ellent a kísértésnek.

S még egy hét elmúlt, a fiunak végig kellett hallgatnia a gróffal való pásztorórak történetét. Kegyetlen kéjjel adta be neki a leány, ő meg némán hallgatta, noha már irtózott előre a beszélgetésektől.

Egy este kegyetlenségi rohama támadt önmaga iránt. Egy félóra múlva jön a gróf, meg fogja várni. Hadd lássa a saját szemével, mint jön, mint megy föl, mint van otthon ez az ember, odafönt, az ő egyetlen szerelménél.

S a legközelebbi utcásarkon megállt, s várta a grófot. Am alig állt ott öt perczig, a kis színésznő látta fölbukkanni a kapuban. Óvatosan körülnézett, aztán ellenkező irányban elsietett. A fiu meghökkent. Mit jelentsen ez? Egy pillanat alatt mintha megértette volna. Olyan furcsa, hogy a leány egyre gazdagságról beszél és nyomát sem látja rajta. Egy iramodással a palota kapujában termett, s nézte a lakók jegyzékét. Az első emeleten egyetlen lakó volt, egy hírneves orvostanár.

Aztán rohant a leány után. Csakhamar rábukkant, amint sietve ment a Ferenczváros felé, a régi lakásába.

— Egy szó sem igaz, megcsalt, henczegett! — gondolta a fiu, s düh fogta el. Ha most szembe kerülne vele, megfojtaná!

IV.

A kis piktor fantázia nélkül való ember volt, de most egész éjszaka monologizált:

— Megcsalt, becsapott. Henczegni akart, hogy őt egy gróf negyedmillión megvásárolja. S ezért képes volt engem elhagyni, magától megtagadni. Minden nap kintpadra vinni a gróf boldogságának ecsetelésével. Mennyit hazudott! Istenem, hogy lehet ennyit hazudni? S mondhatott-e valaha igazat is az, aki ennyit hazudott?

— S most mit csináljak? Most tudom, hogy nincs grófja. Nem vesztettem el, de megtarthatom-e, mikor ilyen hazug? Erről már szó sem lehet. De a kinokért, miket végigszenvetett velem, meg kell lakolnia. Iszonyu boszut állok.

Későn ébredt föl. Onnan tudta meg, hogy mégis aludt.

Munka nem kell. Hideg van. Van szene, de melegség nem kell. Sok pénze is van, harmincz koronája. Nem kell. Semmi sem kell. Csak legyen már négy óra, a boszu órája.

Lett négy óra, a boszu órája. S ő ott van a Kossuth Lajos-utca sarkán, ahová a kislány rendelgette, ahol a grófja már nem láthatja, mert a Nemzeti Kaszinóba fordult be. Nevetett. Hátha a grófnak eszébe jutna egyszer az Országos Kaszinóba befordulni? Most látja, milyen számár volt, hogy mindent elhitt. Azt a romantikus ostobaságot, hogy ő vele a régi szegény ruhában akar találkozni. Persze, mert új, jó ruhája-nincsen. S neki nem tűnt fel, hogy viszont a gróf nem tartana drága pénzen finom szeretőt, hogy azután egy rongyos színésznőcskével sétálgasson a Váci-utcában.

Már jön. Ugy, mint eddig. Kissé sietősen, mehekülősen, hátra-hátra tekintgetve, hogy nem néz-e utána a gróf. Hogy tud komédiázni! Milyen jól alakít! Nem, nem szabad, hogy itt az utcán arczul üsse. Inkább ő is fog komédiázni.

— Istenem, — szorongott a kis színésznő — majdnem elkerültelek volna. Mindenáron most akart velem jönni, azt mondtam, hogy lehetetlen, az ügynökhöz kell mennem. Azt mondta, fölösleges, szól majd ő a Nemzeti Színháznál, s akkor szerződhetnek. Ekkor goromba voltam és ez használt. De maradj most mögöttem, míg nem szólok, félek, hogy gyanakszik s leselkedik.

— Ne félj, — szól nyersen a kis piktor — magam láttam, hogy befordult a Nemzeti Kaszinóba.

— Láttad? — szól bizonytalanul a kis színésznő. — Hát hogyan láttad?

— Ugyan, ha gróf is, azért még nem láthatatlan, s ha látható, akkor láthattam is, mert van szemem. A kis színésznő bizonytalanul néz rá.

— Milyen különös vagy ma!

Mire a fiu megrázkódik.

— Én? Különös? Dehogy. Azaz lehetséges. A helyzetem csakugyan szokatlan. Mert most valamire szántam magamat, a mire sohasem tartottam volna magamat képesnek.

— Mi az?

— Hát egyszerűen, — azaz mégsem egyszerűen. Egészen rendjén van, hogy te eladtad magadat a grófnak. Minden szegény színésznőnek ez a karrierje. És ezért gazdag vagy, s ezért mondtam le rólad. Ez rendjén van így. S én koplalok s nem tudom megfizetni a szobabért. Ez is rendjén van. Aztán az éjtszaka eszembe jutott valami, ami nincs rendjén, de most már nagyon lerongyolódtam, s nem birom ki tovább. Hát azt gondoltam magamban: mégis csak szeret engem, s mi ezek után is annyira összetartozunk, hogy... mondjuk, mint a testvérek. S én a testvéremhez mondom, — czudarság ugyan, mert mégsem a testvérem — de mégis mondom: nem birom tovább, neked olyan sokad van s én már nem birom. Adj nekem harmincz koronát!

— Harmincz koronát? — hebeg a kis leány, s megkövül. Ajka egészen fehér lett.

— Harmincz koronát, — ismétli a fiu, s kegyetlen diadalmasság tölti el — csekélység, ugy-e?

— Csekélység, csekélység, — hebeg a kis színésznő — hogyne, de... tudod... megadom holnap...

— Ma kell, — szorongatja a fiu — holnapig talán éhen halok.

— Akkor ma — motyogja a kis színésznő és megtántorodik. — De nincs nálam, én nem hordok magamnál pénzt.

— Ezt gondolom, — felel a fiu — hát ugyis meg kellene egyszer néznem a gazdag otthonodat, fölmegegyek veled.

— Velem? — sikolt a kis színésznő. — Föl? Az lehetetlen!

— Miért? Hiszen hívtál akárhányszor.

— Igen, de most nem, most nem lehet. Mert tudod, a dolog úgy áll...

Eszébe jutott valami alkalmasnak látszó kifogás és ettől fogva vakmerően, bugyborékolva ömlött belőle a szó.

— A dolog úgy áll, hogy a grófom azt mondta, ne menjek ma haza, mert az édesanyja megtudta a viszonyunkat s a főkapitányhoz fordult, hogy engem tiltson el a fiától, és úgy tudja, hogy éppen ma délután...

Ekkor elhallgatott. Látta a fiu merev arczát, melylyel a szóáradatot hallgatta s megértette, hogy le van leplezve. Rémműlten meresztette rá a szemét, majd a keze után kapott.

— Hazug! — sziszegte a fiu s kirántotta magát.

— Istenem! — sóhajt a leány s feje lekonyul. Két nehéz könyecsepp gördül végig az arczán.

— Bevallod? — viczorog rá a fiu. A kis színésznő a fejével igent bólint. Ott álltak a Múzeum-körút kellő közepén, minden pillanatban a köcsik végiggázolhattak rajtuk, s nem láttak, nem hallottak semmit. Mintha otthon volnának.

— Most mit csináljak veled? — böki ki durván a szókat a kis piktor. — Most itt áll, aki a véretem itta, az életem hitét széttépte, akiért mindenre képes voltam, egy hazug, aljas teremtés, aki a szívembe

mártja a késeket nagyzolásból, henczegésből, vagy nem tudom miért. Mit akartál ezzel a komédiával? Ezt jogom van tudni. Ezt meg kell mondanod, mielőtt elruglak magamtól, különben meghalsz!

— Igen, ölj meg, — szól föl villanó szemmel a kis színésznő — nagyon jó lesz.

A fiu végignézi rajta.

— Jó fogás, ez is komédia. Tudod, hogy nem öllek meg.

— Akkor vigy magaddal haza, hozzád és bocsáss meg.

— Soha!

— Akkor vigy magaddal haza és ne bocsáss meg. Ott, a kis szobában, a rongyos kis szobában, ó, Istenem, hogy vágyódtam a rongyos kis szobád után.

— Nem én zártalak belőle ki.

— Akkor ereszd őda be, még egyszer, utoljára, s ha ott is azt mondod, hogy elrugsz, akkor megyek.

A kis piktor kaczagott.

— Ördögös fajzat. Azt hiszed, ott rám nézel, hozzám dörgölődöl, s szenvedélybe gurulva elveszítem a fejemet. Tévedsz, lelkem, nálam már hiábavaló minden spekulációd.

— Nem, nem, — motyogja a leány — tudom, hogy vége mindennek, de meg akarok felelni a kérdésedre, meg akarom mondani, miért tettem. Rád se nézek, hozzád se érek, de itt nem beszélhetek, hiszen semmit se hiszel, és tudom, hogy nem is hihetsz semmit. De ott mégis fogsz hinni, ott, ahol érzed, hogy valamilyen igazat is mondtam.

— Talán ott sem — mormogja a fiu.

— De igen, azt, hogy szeretlek, azt ott mondtam és igaz volt.

A fiu lágyult, de durvaságba burkolta magát.

— Van ma mit enned? — kérdi szarkasztikus hangon.

Alig hallhatóan, fejét lehajtva leheli a leány:

— Nincs.

— Akkor meghivlak uzsonnára. Azért jöhetsz, hogy jóllakjál. Látod? Van pénzem. Tőlem többet kaphatsz egy napon, mint a gróftól kaptál három hét alatt. Hehehe.

— Ne kaczagj; az Istenért, ne kaczagj, s ne alázz meg. Előbb meg kell tudnod az igazságot.

— Nincs igazság más, csak az, hogy éhes vagy. Nem kapsz tőlem mást, csak uzsonnát. Fejedelmi, nem, grófi uzsonnát kapsz. Harminczkoronás uzsonnát.

— Ne, ne!

Hiába. A fiu vadul szaladni kezd, a leány lihegve utána. Befordul a csemegeboltba, s megrakottan jön ki.

— Huszonkilencz korona és ötven fillér. És pezsgő is van. A grófi kisasszonynak pezsgő kell. Hadd kapja meg — először életében.

S szinte örült volt, s a kis színésznő félni kezdett.

— Bántani fogsz?

— Nem, ne félj, nem bántok előkelő hölgyeket.

— Ne, ne, csak verjél, üssél, kötéllal, a botoddal, csak ne beszélj így.

— Ugy beszéllek, ahogy adva van. Én nem vagyok komédiás.

S ezentul egy szót sem szólt. A hosszú uton végig a Thököly-uton s befördülve a Lóversenytér mögött, siettek mint az árnyékok. Fel a lépcsőn koczogtak, mint az üldözött tolvajok. S beértek az ajtón, s lerogytak a székre.

— Ne tedd le az asztrakánodat, — szól a fiu — itt nincs központi fűtés. Ellenben igyál, ettől majd meleged lesz. És beszélj, attól majd melegem lesz.

Meggyújtotta a kis lámpát és kipakolta az ételkincseket. Birkózott a pezsgő dugaszával, nem igen értett hozzá. Végül mégis sikerült s teletöltött két vizes poharat.

— Isten éltesen.

— Édes, — szól a leány — iszom, eszem, meghalok, de félek. Ha ittál, akkor még iszonyubb leszel s most már föjtogatja a szó a torkomat. Hadd beszéljek előbb.

A fiu föl hajtotta az egyik poharat s megtántorodott. Részegen hullt a székre.

— Most beszélhetsz. Most már részeg vagyok. Most talán még el is hiszem, amit mondasz.

A LEÁNY: Elhiheted. Nem is szép ahhoz, hogy hazug is legyen.

A FIU: Röviden. Mért hazudtál?

A LEÁNY: Talán nem is hazudtam.

A FIU (*ordítva*): Mit?

A LEÁNY: Istenem, csillapodj, hát hazudtam, nem azt akartam mondani, hogy minden igaz volt, semmi sem igaz, de én sohasem gondoltam, hogy hazugság. Olyan volt, mintha álmodtam volna.

A FIU: És én is álmodtam!

A LEÁNY: Nem, nem értesz. Istenem, hogy is mondjam, hogy megérted? Olyan boldog voltam veled és mindig koplaltunk és mindig szegénységben. S színésznő vagyok és minden színésznő álmodik nagyságról és dicsőségről, és én tudom, hogy sohasem leszek nagy, mert rossz színésznő vagyok. Aztán az ember ebből a biztos örökös nyomorúságból mégis csak kivágyódik s akkor arról kezd álmodni, ami mégis lehetséges. Te mondtad, hogy nagyon szép vagyok s mások mondták, hogy csak akarnom kell és gazdag lehetek, jön a gróf, mihelyt hívom. S én nem tettem meg és tudtam, hogy sohasem fogom megtenni, mert téged szeretlek, s akkor kezdődött a dolog. Játsoztam magammal. Álmodtam arról, ami nem lesz. Mindennap elképzeltem magamnak, milyen lennék, ha meglenne. Hogy jön a gróf és hi és én kinevetem. Aztán jön a gróf és egy negyedmilliót kínál. S elmondtam neked, mert kellettél partnernek, kellettél próbának, hogy helyesen álmodom-e. S te nem tartottad lehetetlennek, hogy nekem valaki egy negyedmilliót kínáljon, s akkor folytattam a képzelgést és büszke voltam, hogy hódítottam gróft, és büszke voltam, hogy ezt a lehetséges jólétet fölládozom neked, s szörnyen fájt, hogy te odaadsz, s aztán megtörtént, — aztán azt gondoltam...

A FIU (*csöndesen*): Mit gondoltál?

A LEÁNY: Aztán azt gondoltam, hadd legyen nekem is regényem, hadd érezzem át, mi az, csakugyan lemondani a szerelemről pénzért, — aztán tudtam, hogy én örökké szegény leszek, s ha öreg leszek, nem lesz semmi, amire visszagondolhatok, — aztán, aztán... megismertelek téged és fölháborodtam elened...

A FIU: Te? Ellenem?

A LEÁNY (*kiabálva*): Igen, én ellened. Mert hogy én elhagytalak a grófért, az nem volt igaz, de hogy te lemondál rólam a grófért, az igaz volt.

A FIU: Emmus!

A LEÁNY: Ó, mennyit szenvedtem. S amivel téged megkinoztalak, az az én kinszenvedésem volt. Hazudtam neked? Hazudtam magamnak is. Otthon, a nyomorúságos hónapos ágyamon tényleg átszenvedtem azt az életet, melyre engem kárhoztattál. Képzetelemben türtem a gróf undorító szerelmét s minden hazugság közepette igazán éreztem, hogy lelketlen voltál, hogy romlásba vittél, mert te igazán rám mér-

ted volna a valóságban azt az életet, mely elképzelve is elviselhetetlen volt.

A FIU: S ha rá nem jövök, tovább folytattad volna?

A LEÁNY: Nem tudom. Talán beleőrültem volna. Valahányszor elváltunk, mind félelmetesebben kérdeztem magamtól: nem vagyok-e örült, hogy ennyire átérzem a hazugságaimat? Mind kisebb-kisebb lett a valóság és a képzelgés határa, mind jobban-jobban hittem el magam, amit neked meséltem. Mikor azt mondtad, hogy láttad a grófot, megijedtem: talán már igaz is, amit képelek? Vagy olyan erősen képezelem, hogy más is meglátja már?

(Néhány percnyi csönd. A leány kezébe temeti arcát.)

A FIU (csöndesen): Most már igyál te is.

A LEÁNY: Egy pohár vizet.

(Megkapja.)

A FIU: És én vagyok az oka?

A LEÁNY: Nem, nem. Nem tudom. Erre te csakugyan nem gondolhattál.

A FIU: És nem fogsz többé hazudni?

A LEÁNY: Miért kérde?

A FIU: Mert tudni akarom, hogy ezentul lehetek-e neked?

A LEÁNY (karját a fiu nyakába fonja): Csókolj meg.

A FIU: Nem, míg kérdésemre nem felelsz.

A LEÁNY: Felelek, de ne lökj el magadtól.

A FIU: Nem mered mondani, hogy nem hazudsz többet?

A LEÁNY: Ha mondanám, jogod volna kételkedni benne. Igérem neked, hogy nem akarok többé hazudni.

A FIU: De fogsz?

A LEÁNY (csöndesen sir): Nem fogok akarni, de ne lökj el soha magadtól, akármit hiszel is, mert a nő mindig hazudik annak, akit szeret.

Toll és tör.

— jun. 12.

KOSSUTH FERENCZ MEGHALT és a czeglédiek — le roi est mort, vive le roi! — felajánlották a mandátumot Károlyi Mihálynak. A grófnak van ugyan kerülete, de az neki telekkönyvi tulajdona, amiről ő (és távollétében a tisztartója) ugy rendelkezik, mint akármelyik másik bérletről. A czeglédi pártelnök tehát megrikató szép dikcziót vágott ki és Mihály gróf sem akart Lajos Tivadar mögött maradni; ő is roppant szépen beszélt és azon komoly meggyőződésének adott kifejezést, hogy »Károlyi elbukhatik, de a függetlenségi párt elnöke nem bukhatik el«. Pedig... pedig Károlyi bukásával elbukik a függetlenségi párt is, nem épp azért, mert ő a pártelnök, inkább azért, mert ő — a pártkássza.

A FORGÓSZÉL FÖLDÖBÖTT egy új nevet és a rög-tönítelő becsületbiróság nyomban elrendelte a razziaát A. S. Glenn multjában. A razzia meglehetősen terhelő a gentlemanre s a becsületbiróság most nemcsak A. S. Glennt súlyeszt el a sajtó ólomkamaráiban, hanem... hanem elsúlyeszt mindenkit, aki nincs elragadtatva a demokrata-lord amerikai körutjától. Végre: a biróság is legföljebb a politikai jogok elvesztésére ítélheti a bűnöst, a politikáról való gondolkozás jogának

elvesztésére nem és A. G. Glennnek semmivel sincs kevesebb joga nem rajongani Károlyi utjáért, mint bármelyik más kivándorlónak rajongani érte. Persze, a mult... de egész biztos, hogy A. G. Glenn ur mellére a kifogástalan hazafiság becsületrendjét tűzték volna, ha az amerikai körut érdekében operál; és akkor azt se reklamálták volna, hogy a cikkirók erkölcsi bizonyítványt mellékeljenek minden jó ujságcikk mellé..

AZ IMPREZÁRIÓK már dolgoznak és napról napra jön a kábeltávirat: telt ház, biztos siker, óriási lelkesedés, — utánam! De a kivándorlók még késnek... bizonyára kuporgatják a fillérek, hisz olyan drága a biléta és a némettel nem lehet alkudni! Nagy sor is az ilyen a szegény embernek, a vigasztaló csak az, hogy amire visszajönnek: hull a pénz, mint a pelyva és ki lehet váltani az országot az átkozott kormány rabságából... Az amerikai magyarok áldozatkészsége valóban megható, Nagy Pál, olvassuk egy amerikai lapban, öt dollárt ajánlott föl, Kiss Pál kettőt, Nagy Pálné a fülbevalóját, Kis Pálné a szubljóját... mind-mind a haza oltárára. De — Istenem — az oltáron a néppárt czelebrálja a koalíció szentmiséjét s Nagy Pál dollárja és Nagy Pálné fülbevalója a holt kéz politikáját erősíti. Hiába, a holt kéz mindig tudja, mit csinál — a bal.

A FILOSZEMITA HERCZEGPRIMÁS a legujabb attitude, amelyet Csernoch János az új suchello mellé kreált, kijelentvén az esztergomi rabbinak, hogy ő — bár megrojják érte — egész életében szerette a zsidókat. Sőt még most is annyira szereti őket, hogy ha már mint hercegprimás nem lehet másvallásu, legalább a beszédeiben hivatkozik rájuk, mint követendő példákra. Valóban megható ez a figyelem és gyöngédség és bizonyára élénk megnyugvást kelt szerte e honban ő eminenciájára kijelentése, különösen pilátusi körökben, amelyek ilyen váratlanul kerültek bele Csernoch János credójába. Most már nyugodtan alhatnak a magyar zsidók, a hercegprimás szereti őket s legfeljebb az ejtheti még gondolkodóba a gondolkodókat, hogy ezt a szeretetet Csernoch János épp így kiterjeszti — mint valódi apostolhoz illik — a jezsuitákra is. A hercegprimásnak nagy szívében sok minden elfér egymás mellett békességben, ami az életben nem mindig szelíd szomszédság szokott lenni, de hiszen az Irás mondja »legyetek okosak, mint a kígyók» és Csernoch János nagyon okos ember.

Krónika II.

Ujságírás, lányoknak.

— jun. 12.

Asszonyom, én nem akarok ünneprontó lenni, de ha tehetném: a lányok ujságíró-tanfolyama helyett egy tanfolyamot nyitnék — a balga fiatalembereknek, akik ujságírássra akarják becserélni az életüket.

Az ujságíró-tanfolyam mindaddig komoly dolog, amíg nem csinálják meg; mint a jó téma: még a tollal se szabad hozzányulni. A tudós Stein Lőrincz is a bölcsek követ, a próféta kaftánját, a közművelődés lourdesi vizét látta az ujságíró-iskolában s amellet minden ujságíró-iskola (sőt a Girardine asszony École des journalistes-ja is) megbukott, az École normale

épp úgy, mint a kolumbiai ujságíró-egyetem, s a zürichi, heidelbergi, danzigi és greifswaldi egyetem sajtószemináriuma csak történeti — elméleti — kurzus.

*

Mondok valamit. Ezen a pályán — ne nevéssen a szemembe — nem lehet csalni. Ha a királyfi koldusnak öltözik: talán nem ismerik fel... de hogyha a koldus királyfinak öltözik, ha az talmi: a zseni selyem-maszkját, az üres: a tehetség hermelinpalástját, a becsületen: a becsület aranyvértjét ölti fel, akkor vége... ha az erdőben érik: leütik, ha a hír tavánál: belefójtják, ha a Szerencse országútján: kirabolják. A bácsi beprotegalhatja a kisasszonyt a bácsihoz, de aztán? Ha megkezdődik a harcz... a csapatszolgálat, ha ropognak a sortüzek s az égő városból ki kell rabolni a szenzációk vörös lobogóját? Mi lesz akkor?

*

Persze, tehetsége van! De adott már csapadékat a tehetsége? Nincs szerencsém a kisasszonyhoz, de (nekem rabbinus-szemem van az ilyenekben) elképzelem: a házára azt mondja, hogy: a jóllakottak ideológiája, s nemcsak azt tudja, hogy a vers: lírai kigőzölges, hanem azt is, hogy mitől kapnak a költők hátgerinczsorvadást; elképzelem: verzetűsőbb Páris irodalmi viszonyaiban, mint Maurice Barrés s Ady Endrét épp úgy szavalja, mint Jehan Ridust. Elképzelem: milyen *slagfertig*, ha gavallérok széptevését hallgatja, s ha felolvassák a levelét, amit Nagymarosról írt, a néni elragadtatva szól: úgy ír, mint madame Sevigné. De kedves asszonyom... nem, majd inkább egy mesét mondok el. Volt egyszer egy ember, szakálla volt kender, a busa feje színültig volt észszel és állást keresett Pesten — a redakciókban; keresett, de nem talált, a tintasága pengett, mint az aransarkantyú, írni... no, rigorózumot nem tett az írásból, de azért írni is tudott, azt mondhatnám: úgy tudott írni, mint senki más — és faczér borotvátlanlansággal, sikoltozó-ambíciókkal barangolt az előszobákban, mint Bonaparte Toulon előtt. A neve? Azt is megmondhatom: Mikszáth Kálmán? A tanulság? Találja ki!

*

... Igen, a kávéház. Igen: mert minden attól függ, hogy az ember hol fogyasztja el a kapuczinerét. Hogy a kisasszony nem?... Asszonyom, vessen keresztet: a kisasszony még whiskyt is fog inni, mint a matrózok. Igen: mert az ujságíró-közvélemény még ma is a kávéházban alakul ki, a kávéház: ma is az egyetlen értékmérő és az ujságírónak egyszerre két torlaszon kell verekedni, a közönség becsületrendjéért, ami nem ér semmit és az ujságíróközvélemény becsületrendjéért, ami annyiban ér valamit, amennyiben a kiadók is észreveszik. (A skipetárt csak a skipetár érti meg, konstataulta a Balkán oroszánja, Essad pasa.) Das Verhalten der Pressleute gegen Ihnen, durch Talent ausserordentlichen Kollegen ist miserabel, írta Thomas Mann,

amikor Hardent izolálni akarták a kollégák. Miserabel! Érti?

... És tudja mit fognak mondani, ha a kisasszony megjelenik köztük? Azt, hogy: no még csak ez kellett!

*

És igazuk van! Az élet, amint tetszik tudni, nehéz, igen nehéz és az ujságtemplomok papirlépcsői a teleharmonikázó hősökkel, féllábu obsitosokkal... derék, tisztességes, tehetséges ujságírók, akik a nagy krízis pestisében odavesztették az állásukat. Menjen el az Egyesületbe és kérdezze meg: hány faczér ujságíró van Pesten, menjen el a kávéházakba és nézze meg a kulturképet, ami a zengő örvényből kibontakozik: az állás nélküli ujságírók tüntető körmenetét... És mindenki tető alatt akar lenni, és aki azelőtt ötszáz korona bért kapott, ma kezet csókol háromszázért, mert hallatlan komisz állapot az, ha az embernek kávéházi palló a derékalja. De riporter az mindig kell! Nem, asszonyom, nem riporter kell mindig, — riport kell mindig és a kiadó a Dárius kincsét utalványozza és a szerkesztő házasságot ígér örömeiben a kisasszonynak, ha egy szenzációs riportot hoz. De tessék behozni a riportot, tessék három-négy riportot behozni, akkor beszélünk a továbbiakról... Igen, riport kell, szenzáció kell és a szenzációért vad versenyfutás dobog... Állja a kisasszony a versenyt? Van idege: platínából, van tüdeje: kőből? Van lába: vasból és arcza: nem bárszonyból és rózsaszírból, hanem kaucsukból és kromilbőrből? Tud-e sirni, tud-e rini, tud-e lótni, futni, fenyegetni, könyörögni... szimatolni, mint egy detektiv és vallatni, mint egy vizsgálóbíró, alkudni, mint a kaszát vásárló paraszt és hazudni, mint egy diplomata? Tud-e? És tud-e — végül — írni, írni, írni, írni?...

*

A világhír! Stanley, Ratzel, Archibalde Forbes, Dillon, Barzini! De a magyar riporter nem új világrészeket, hanem új bünjeleket keres és a kisasszony nem a vérbenázó Albániában, vagy mit tudom én, a kirgiz steppeken, a turkomán sivatagban, Curiené laboratóriumában, a Burg archivumában fogná szolgálni a hivatását. A kisasszony felkeresi a Ritzben a suffragettek dandárparancsnokát, vagy elmegy a viczihez a külső Váczi-utczába, hogy: kedves leánya valóban szerelmi bubánatból itta az égvényes folyadékot?

... A vidék az komoly dolog, a jó ujságíró hadgyakorlata a vidék; és aki nem ismeri a vidéket és nem tudja, hogy néz ki belül a vármegyeház, a püspöki aula, a kaszinó, az egyszerűen nem ismeri az országot, amelynek ír. Ha Pesten azt mondják: klerikalizmus, egy ruhadarabra gondolnak, — a csuhára, vagy a jezsuitákra, a pápaságra, amiről Macaulay is írt az Olcsó Könyvtárba, és ha azt mondják szocializmus: egy borzalmas óriásra gondolnak, aki a piros víz fölött megforgatja a kalapácsot. (Vagy a Damokles kardját?) A vidéki ujságírónak a Népszövetség, a klerikalizmus nem egy fogalom, hanem Kovács, a főtisztelendő pré-

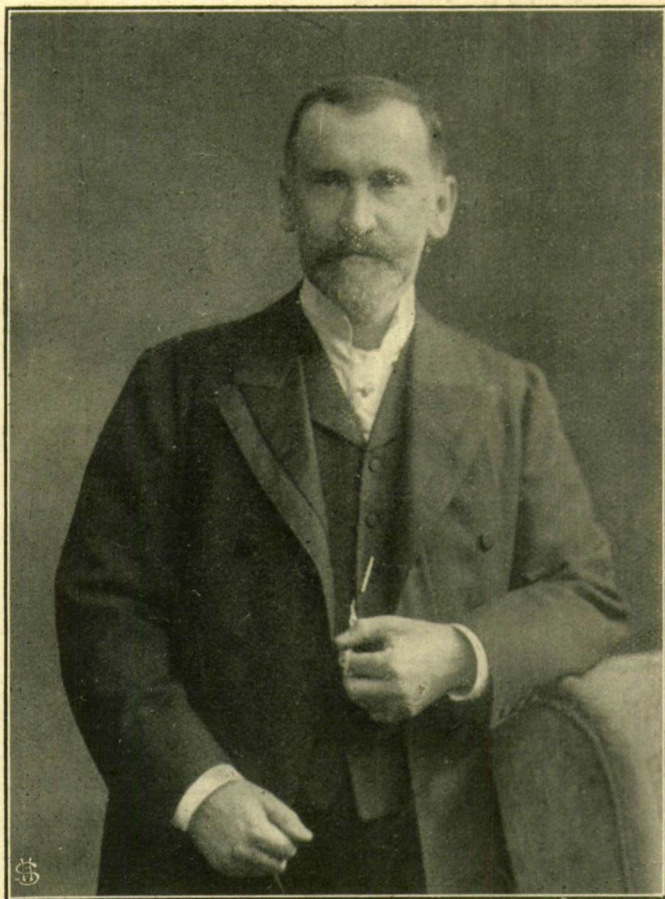
post, akivel mindennap beszél, a szocziáлизmus : a párttitkár, akivel mindennap beszél, a vármegyeháza nem a hirhedt agarászó banda, hanem : az alispán, akivel mindennap beszél, a közgyűlés, amit minden negyedévben végigstudíroz. De persze : a kisasszony nem mehet vidékre ! Nem megy és — tisztelet, becsület — igaza van, ha nem megy. Gondoljuk el : a vidéken, ahol mindenki ismeri egymást, milyen érzékenyen bánt minden, ami nem feltétlen hódolat... micsoda mártírium az igazmondó férfi-újságíró élete, ami vele történik, az még szenttéavatás ahhoz képest, ami egy fiatal leánynyal történne. És hiába minden, hiába él úgy, mint a mennybéli angyal, hiába, mindhiába, ha a hajsza megindul, vége van, és ha az ólomcsatornába fullasztott gentleman megjelenik a Rózsaszínű Ökör ivójában, az első, amit föltrancsiroz : a riporter-kisasszony becsülete. A szeretője, mondja. A lábakapczája !

A karriér... »Mi lehet valyon az oka, hogy az újságírók a mai világban tsak úgy betsültetnek, mint a História-nak legalatsányabb inassai, darabontjai? Tudósok *litteratus Harlekineknek* tartják őket, — a világ nagyjai keveset gondolnak velek — az olvasók hazugnak nevezik, az asszonyok pedig egy Friszért egy újságírónál gyakran többre betsüllenek« — jajdult fel a magyar újságírás őse, Pánczél Dániel, a Bécsi Magyar Mercuriussal instálván a kis magyar olvasóközönség tornácza előtt... és így jajdulhat fel a mai újságíró is. A világ nagyja nem gondol vele — a tudós litterátus Harlekinnek tartja, a szép asszony egy friszért is többre becsül, ami azonban igazán a legkisebb baja. Amikor olyan jó újságírók vannak, nem is kéne összehívni az angol alsó- és felsőházat, mondta Carlyle, — »a sajtó munkásai kedvencei és diszei mindama társadalmi köröknek, amelyekben megjelennek, s mindig büszkeségemre szolgálnak, ha e férfiak meglátogatnak«, mondta lord Palmerston... és a minap, hogy valamelyik köruti moziban egy újságíró jelent meg a vásznon, a szomszédom — tiszta gallér, kopasz fej, nyolczadik fizetési osztály, tipikus nemzetfentartó elem — mély meggyőződéssel szólt oda a feleségének : látod, fiam, ezek az utolsó emberek. Ez : a megbecsülés. A karriér pedig már a parlament kapujáig se ér és sajnos, nincs igaza a német tudós-nak, hogy a magyar újságíró mind a tarsolyában hordja a politikai marsallbotot. Igen, azelőtt... Falk, Vadnay, Fenyvessy, Csernátony, Márkus József, később Hegedüs Sándor, Bolgár Ferencz, Günther Antal... de ma?... Ma a marsallbot a nyomor hegymászója s az újságíró élete : boszorkánytáncz a nyitott sir körül.

*

Az irodalom... asszonyom, az irodalom is más és az újságírás is, és az újságírás, mint mesterség, épp olyan független a litteraturától, mint a cipő-felsőrészkészítés. De ha eltépi a levelem és azt mondja : szegény ember, a kenyéririgység ordít belőle, akkor igaza lesz.

Lengyel Ernő.

Tauffer Vilmos.

Tudom, bármit irunk a professzorról; akinek a neve e czikk fölött csillog, tüntetésnek veszik; nem azért, mert beszélünk róla, hanem mert *most* beszélünk róla, most, amikor a jogászok, papok és teológusok rektort választottak az orvosok közül. De végre : az újság valóban az az erdő, amely olyan visszhangot ad, amelyet belékiáltottak s a rektorválasztó verdiktet mindenütt nyugtalansággal fogadták. Nem Tauffer Vilmosról van szó, hanem a budapesti tudományegyetemről, s nem jogtalan a kérdés : milyen szempontok mozognak a magyar szellem kupolatermében, milyen fölfogások mérkőznek, mi itt a súly, a mérték, ha Tauffer Vilmost már harmadszor mellőzik a rektorválasztásnál?

Tauffer neve nemcsak Magyarországon fogalom, Tauffer nevének a világ minden orvosi közvéleményében csengő akusztikája van; azok közül való, akik — amellet hogy a külföldön a magyarság kulturhordozói — a saját hazájukban is próféták. Harmincz éves sem volt s a második női klinika igazgatója lett; szülészeti poliklinikuma, mely Budapest területén bármely szegény szülőnőnek ingyen nyújt szakzszerű orvosi segílyt, ma már nélkülözhetetlen intézmény; a babaügyet ő rendezte Magyarországon s mint kormánybiztos ma is vezeti; udvari tanácsos, hozzáfűződik a nemzetközi kongresszuson is megcsodált új klinika szervezése, az ő keze alól került ki a mai magyar szülész-generáció színe-java. De ezek (mint

minden biográfiai adat) csak mérföldjelzők: mérföldjelzők, amelyek közt egy tanításban, kutatásban, gyógyításban eltöltött élet telt el. Valóban olyan veszedelmes ez az ember, hogy tüzzel-vassal el kell zárni előle a rektori irodát? Körülhordozták a véres kardot, de mi volt veszélyben? A tudomány? A vallás? A hazá? ... Ismételjük: nem Tauffer Vilmosról van szó, aki szépen megköszönné ezt a fogadatlan ügyvédkedést, nem Tauffer Vilmosról van szó, hanem a budapesti tudományegyetemről; mert a rektorságnak — higgyék el — nagyobb szüksége volt Tauffer Vilmosra, mint Tauffer Vilmosnak a rektorságra.

Furcsa kis öreg.

Néma szobámba egy idegen lépett,
Rogyant járása, a ruhája tépett,
Oly halk beszédű, furcsa kis öreg;
Az adjon Isten sem köszönte meg.

A kályha mellett csak leült a székre,
Törődött ember, s egy dalt füttyörészve
Elbóbiskolt, majd lágyan elaludt...
Én leeresztém halkan a zsalut.

*

Néma szobámba az ősz. Alkony lépett.

Vidor Marcel.

Az utolsó Stuart.

Angol-amerikai regény, CASTLE ÁGNES és EGERTON után.

IV. rész. Estétől reggelig. (23)

— Nem hallotta azokat a lövéseket? — kérdezte suttogva.

Blanchette leste a teáskatlant, nem forr-e benne a víz.

— Hallottam — szölt, ügyet se vetve a dologra. — Azt hiszem, a mezei őr puffogat a kastély körül. Csak föl ne keltse valahogy drága asszonyomat.

Nessie most reszkető hideg ujjával megragadta a mulatt nő karját.

— És a herceg hol van?

Blanchette, kezében tartva a teáskatlan fedelét, csak bámult kerekre nyílt szemeivel, mintha nem értené a kérdést.

— Istenem, az ur! Nem tudom biz én, Rodriguezné asszony. — Sötét arcza olyan szánalmas, értelmetlen zavart mutatott, mint egy gyermeké. — Bizonyos, hogy ez az éjszaka különös egy éjszaka volt.

Rodriguezné asszony nagy nyugtalanságában nem találta helyét. Odament a nyitott ablakhoz, kihajolt rajta; majd visszafordult a szobába, leült az asztal mellé és kezeivel fésületlen haját igazgatta.

— Oh, azok a lövések, azok a lövések! — Ezzel az elfojtott kiáltással ugrott ismét talpra és arcza hirtelen belezöldült. — Blanchette, itt valami történt! Istenem, Istenem! És Helén alszik!

Az öreg dajka haragosan förmedt rá:

— Kérem, ne ébreszsze föl asszonyomat!

— Nem, nem! Ne féljen — szölt Nessie fuldokló suttogással. — Az Isten legyen neki irgalmas, aludjék nyugodtan! Pszt! Pszt! Nem hall semmit? — Ismét belemarkolt kis kezeivel a Blanchette csuklójába. — Nem hallja? Már jönnek vissza!

A mulatt nő arcának egészséges rézbőre egyszerre elszürkült. Reá is ragadt a másiknak a félelme, didergett egész testében s előrehajlott fejjel hallgatózott s leste az ismeretlen szerencsétlenség közelgő hangjait. Valóban, beszédhangok zaja hallatszott a terrasz felől és valami különös, erős, nehézkes, tompa lábtapogás. Aztán csönd lett.

A két nő egymásba kapaszkodva figyelt tovább. Most határozottabb léptek hangzottak fölfelé a lépcsőn. A léptek most a folyosón közeledtek, mind hangosabban és gyorsabban. Az ajtó kinyílt. Favereau lépett be.

Egy pillantás a Favereau arczára elég volt Nessie-nak: támoalgó léptekkel feléje tartott s rekedten kiáltott:

— Oh, Favereau ur, a herceg!

Favereau fölemelte kezét s lebecsátotta szó nélkül. Nessie eltakarta arczát. Most azonban Favereau egészen közel ment hozzá és beszélt gyorsan, komolyan:

— Azt kívánta, hogy idehozzák. Ide, érte, hallja ön, mit mondok? Lebel megteszi, amit tehet, de azért csak perczekről van szó... Rodriguezné asszony, kérem, figyel ön reám? Valakinek elő kell készítenie Helént.

Most Blanchette kettejük közé furta széles, szürke, feldult ábrázatát; csak egy dolog volt világos az ő egyszerű, gyermeki agyvelejében, s ahhoz képest nyilatkozott:

— Asszonyom alszik.

— Nincs veszteni való idő — szölt Favereau sürgetőleg. — A perczek... — arcza kinosan vonaglott, hangja elakadt, de aztán mégis csak befejezte: — A perczek meg vannak számlálva. Rodriguezné asszony, kegyed jó barátnéja... megmondja Helénnek?

Nessie örülten hadonászó, tiltakozó kis kezeivel elutasította Favereaut.

— Én? — kiáltott elképedve. — Oh, én azt nem tehetem! Favereau ur, ezt én nem tudnám megtenni. Ilyet ne kívánjon tőlem!

Favereau ránézett, látta, mennyire remeg, hogy iszonyodik, hogy kikelt magából, milyen harag, kétségbeesés cikázik szemeiben. Itt hiábavaló minden rábeszélés.

— Akkor talán a nénye... Hol a márkinő? — szölt Favereau kapkodó sietséggel.

Ebben a pillanatban maga De Lormesné asszony személyes megjelenésével felelt a Favereau kérdésére. Még most is a tegnapi esti ruha volt rajta. Méltóságosan, egyenesen lépett be; de széles, telt arcvonásai olyanok voltak, mint egy sárga viaszlarva.

— Asszonyom, — szölt Favereau feléje fordulva — már hallotta?

Az öreg hölgy reszketett, de azért derekasan megállt a lábán s fenhordta fejét.

— A fiam?

— Nem. — Favereau arczát ismét kinos vonaglás torzította el. — A herceg... ki a levegőbe lőtt. A kegyed fia nagyon is jól célzott.

De Lormesné asszony, úgy látszott, összezuzva semmivé lesz Favereau szavainak ütése alatt. Csak lezuhant egy székbe és elfödte arczát fekete fátyolának egész tömegével. Nessie odafutott hozzá s ott zokogott előtte.

— Igen, a herczeg, a mi szegény drága szépséges herczegünk. És Helén alszik, itt benn, pedig meg kell mondani neki és önnek kell megmondani! — Aztán hevesen rángatni kezdte De Lormesné asszonyt könyökénél fogva. — Önnek kell megmondania; érti, asszonyom, önnek kell megmondania. Nincs egy percz veszténi való.

Favereau a másik oldalról hajolt le a márkinőhöz.

— Rodrigueznén asszonynak igaza van, — szolt sürgetve — nincs egyetlen veszténi való perczünk, ha azt akarjuk, hogy Helén még egy utolsó istenhozzádot mondhasson szegény férjének.

A márkinő összeszedte magát és gyorsan fölkelve székéből, elibök állt, méltósággal és haraggal.

— És önök azt várják tőlem, hogy én legyek az, aki megmondja szerencsétlen hugomnak, hogy a fiam megölte a hitvesét?

Hosszu, hangos sikoltás tört ki Blanchetteből. Elszörnyedve csapta össze kezeit.

— Urunkat megölték! Urunkat, akit mi annyira szerettünk, a mi jószágos, kedves urunkat!

Mind hozzárohantak, hogy csitítsák. Késő volt! Helén hangja hallatszott a belső szobából, amint szólította dajkáját:

— Blanchette! Blanchette!

Ha e szelid hang, e hívó szózat a végítélet trombitája, akkor se okozhatott volna nagyobb rémületet. Nessiet most már semmi se korlátozta, a tőle telhető leghangosabb jajgatásra fakadt s úgy menekült a pusztulás helyéről. De Lormesné asszony ismét elfátyolozta arcát, egy római matróna fenkölt nyugalmaival, és tovább ment virrasztó körútján.

Favereau egy perczig halálos kétségek közt vergődött: menjen-e, maradjon-e? Aztán mégis odakiáltott az öreg dajkának:

— Tartsa szóval egy darabig, ne mondjon meg neki semmit, küldöm a doktort, vagy még inkább a kanonokot, aki már bizonyosan itt lesz, — s ezzel maga is gyáván megfutamodott.

— Oh, Krisztusom a mennyben! — siránkozott a szegény mulatt nő és újra meg újra hangos csattanással csapta össze a két tenyerét. — Mit mondjak én most az asszonynomnak! Mít, mit!

S még egyszer hallatszott a belső szobából a hívó szó, hangosabban, mint előbb:

— Blanchette!

HARMINCZNYOLCZADIK FEJEZET.

Fehér reggeli pongyolájának dus redői hosszú, szoborszerű vonalakban omolva végig fenséges termetén, Helén bágyadtan, kissé támoilyogva jelent meg az ajtóban és lépett be a nappali szobába.

— Csak te vagy, Blanchette? — kérdezte. — Pedig úgy rémlett, mintha más hangokat hallottam volna. — Leült egy székre, mialatt beszélt, és homlokát két tenyerébe temette. Aztán, anélkül hogy föltekintene, hozzátette: — Eredj az urhoz és mondd meg neki, hogy látni szeretném.

Mély sóhaj szállt el ajkairól. Mellében pedig szíve így nyugtalanzkodott: Elmult egy egész éj, a nap is fölkelt és ő még most se tudja, hogy megbocsátottam neki.

Halántékán lüktettek az erek. A lelki rázkódás után, ami leterítette, gondolatainak szomorú forgatagában csak egy örökuralkodó eszme maradt lelkében érintetlen: Cluny kinos bajban, szüksége van rá.

Most egyszerre tudatára eszmélt, hogy rendeletét nem teljesítették.

— Blanchette, — ismételte — nem hallottad? Eredj és hozd ide uradat.

A mulatt nő hangos, fuldokló siránkozásra fakadt és asszonyának háta mögé kerülve, átfogta fejét a karjaival.

— Oh, asszonyom! Czukros kis asszonyom! Nyugodj csak csöndesen a te szegény öreg rézbőrű dajkad kebelén, úgy amint régen tenni szoktad! Oh, Istenem, mennybeli atyám! Hogy éppen énnekem kell összerötnöm a szívét!

Helénnek egész lelki és testi ereje visszatért erre a kerülgető célzásra, mintha valami újabb sorscsapás fenyegetné. Egy pillanat alatt talpra ugrott.

— Mi! Mi az! Az urad? Blanchette, mi történt? Beszélj, parancsolom!

— Az urat... az urat valami baj érte, asszonyom — nyöszörgött a dajka. — Az ur és a kapitány odavoltak, gondolom, hogy lövöldözzenek egymásra... Oh, mennybeli atyám... oh, oh... hogy ilyen gyászra kellett virradnunk!

Térdre vetette magát és elrejtette vonagló arcát a herczegné ruhájának redői közé. Helén egy perczig dermedten állt, mintha kövé vált volna, aztán fölajdult, harsogó, szívrepesztő sikoltással:

— Ah! És én még aludtam! Hol van? Hol a férjem? Cluny, Cluny!

És örülten viaskodott a beléje kapaszkodó, szerető kezekkel, amelyek szorosan átfogták térdeit. Végre kiszakította magát a gyöngéd bilincsek közül s rohant előre, az ajtó felé, hol Lebel doktort látta maga előtt.

Lebel doktor a küszöbön állt, merőn tekintve Helénre. Szemüvegét föltaszította mélyredős, borus homlokára. Hüvelyk- és mutatóujja közt erősen morzsolta alsó ajakát.

— Doktor — Cluny? — De kérdése egyszerre elhalt ajkain, amint szeme a doktor arczára esett. — Oh, hát olyan nagy a baj! Könörülő Isten, olyan nagy a baj!

A nő megtántorodott, a férfi fölfogta karjaival.

— Az Isten szerelméért, — szolt a doktor — most ne hagyja el magát; látni akarja önt.

— Látni akar — szolt a nő, összeszedve minden erejét. — Nem, most nem hagyom el magam. Ne féljen. Erős vagyok.

A doktor élesen végigmérte a szegény nőt.

— Ez már helyes, — szolt — derék egy asszony a talpán! Idehozzák. Csak kitartás; nem tart sokáig.

Azzal a doktor kisietett a szobából s a nőt ott hagyta állva. A nő pedig egy pontra, a mérhetetlen bubánat rémes látomására függesztett szemekkel, lassan ismételte:

— Nem tart sokáig.

*

És lassan hozták Clunyt a folyosóról be a szobába. Elöl, fejtől, az udvarmester, kinek kortól nehezen fakadó könyei végigömlöttek arcán; és lábtól Jean, hangosan zokogva. Egy koczikasból durván összerótt nyújtópadon feküdt, melyre előbb kendőket teritettek; feje egy bíbor selyem vánkoston nyugodott és hosszú, mozdulatlan tetemét egy könnyen odadobott vörös bársony pokrócz borította. Szemei csukva voltak, arcza, rajta a halál bélyegével, vértelen, átszellemült. Letették gyöngéden a Helén lábai elé.

A doktor ott állt, nézte egy pillanatig, aztán intett a szolgáltnak, hogy távozzanak, majd Helénre vetett egy fürkésző, bátorító pillantást és azzal hátrahúzódott az ablakmélyedésbe.

Blanchette elvánszorgott a szoba egyik sarkába, ott megkuporgott, nehéz fejét lóbálva és halkán nyögve, mialatt kutyahüségű tekintetét állandóan urnőjére szegezte.

A ködös reggel fényesen földerült; ragyogó napfény áradt a szobába.

Cluny kinyitotta szemeit:

— Helén...

Helén lassan térdre rogyott mellette:

— Édes szerelmem!

— Nem tudom fölemelni kezemet, Helén. Ha megfognád... amelyiken a jegygyűrűm van...

Hangja nagyon gyöngye volt, de szava természetes, egyszerű és még érthető. A nő melengette két keze közt férjének a kezét. A férfi nagy bajjal fejét kissé közelebb vonszolta nejéhez.

— Fogod a kezemet, Helén?

— Fogom, Cluny.

— Drága hitvesem! — Ezt a két szót nagyon tisztán, szinte hangosan ejtette ki, aztán egy kis szünet volt. — Hol is kezdjem? — folytatta ismét, láthatóan elborult, zavart kifejezéssel arcán. — Nem tudom... és a vég oly közel!

A szerető hitves úgy borult föléje oltalmazólag, mint az anyamádár fiókái fölé. Mintha egy kis gyermekhez beszélt volna.

— Mindent tudok, amit mondani akarsz, — így szólt — ne mondj semmit.

Hangja most gyöngébb lett, látása fátyolozott.

— És ezt én követtem el, ki életemet adtam volna, hogy megkiméljelek egyetlen könnyecseptől is... nem találok szavakat... bocsáss meg.

Helén csak ennyit válaszolt:

— Szeretlek!

A férfi folytatta, mindig gyöngébb és gyöngébb hangon:

— Így van jól... a halál mindent kiengesztel. Mondtál valamit? Nem hallok.

A nő közelebb hajolt hozzá és arcát odafektette a vánkosra arcza mellé!

— Szeretlek!

— A jó Isten, ki téged teremtett, irgalmas lesz hozzám.

Beszéde kezdett szertekalandozni, szeme révedezve keresett valami messzi képet.

A hercegné fölkelt térdeplő helyzetéből.

— Nagyon kimerült. Elveszti eszméletét — szólt kapkodó sietséggel a doktor felé. — Doktor, doktor, adjon be neki valamit, hamar!

Lebel odafutott, leguggolt, megfogta a haldokló csuklóját, megnézte az arcát, aztán ismét fölkelt és lassan rázta a fejét.

— Miért nem ad neki valamit, ha kérem — ismételte Helén hevesen, sürgetőleg.

A doktor csak megveregette a nő vállát.

— Kitartás, gyermekem, kitartás... Még csak igen kis ideig.

— Ez a vég! — szólt Cluny és hangja hirtelen új erőre kapott. — Vitess a szobádba. És maradjunk magunkra. Egyedül akarok lenni... Egyedül veled és Istenemmel... Helén, te mindig mindent megtettél értem: ajánld lelkemet Isten irgalmába; én már megyek, megyek...

A doktor kifutott, hogy hívja a várakozó szolgákat. Helén maga nyitotta ki a nagy szárnyasajtót, mely a két szobát elválasztotta. Aztán visszament férjéhez s fölemelte élettelen lecsüngő kezét, mialatt a szolgák, Lebel utmutatása szerint, már éppen fölemelték terhüket, Cluny végső erőfeszítéssel neje felé

fordította fejét; még egyszer látni akarta, de szemeire most már rohamosan borult az örök vakság.

— A szobádba — suttogta. — Oh, Helén, vége mindennek, vége!

— A testet ne érintsétek — rendelkezett Lebel, mialatt átléptek a küszöbön. — Tegyétek mindenestül az ágyra. Így, így.

A szolgák aztán gyorsan visszavonultak. A doktor követte őket és óvatosan betette maga után az ajtónak mind a két szárnyát. Keze még a kilincsen volt, mikor a kanonok, teljes papi diszben, ziláltan libegő fehér hajfürtjeivel, szinte lélegzet nélkül rohant be a szobába. Lebel elébe sietett.

— Éppen a szent mise közepén tartottam — szólt a pap lihegve. — Jöttem, amint csak távozhattam az oltártól. — Aztán körülnézett halálos aggodalommal: — Elkéstem volna?

— Nem — szólt a doktor, erősen szenvedő arccal. — Még nem; de éppen a legutolsó pillanatban. Csak siessen, jó ember, siessen! Én megtettem mindent, amit tehettem. Többet semmit se tudok tenni. Most... most ön a soros.

A luciennesi kápolna egyhangú kis lélekharangja becsendült a nyitott ablakon.

— Hol fekszik? — kérdezte a kanonok zavartan, tipegve.

A doktor, karjánál fogva, a hálószoza ajtajához vezette a papot.

— A Helén szobájában. Siessen! — Ezalatt kinyitotta az ajtót, betaszította rajta öreg barátját s az ajtót ismét betette utána.

Most ismét hangzott kiséideig a lélekharang éles csengése; aztán egy pár egyes kongás, amelynek panaszos rezgése csak nehezen tudott belehalni a csöndbe. A doktor fölriadt.

— Ah, ezek a átkozott középkori szokások! Mintha az élet nem volna elég szomorú anélkül is! — dörmögött keseregve magában.

Hüvelyk- és mutatóujja ismét nekiesett az ajkának. És csak állt az ajtónál, kínos várakozásban.

(Folytatása következik.)

Szonett.

— Anna Pawlowa Pillangó-tánczára. —

Borzong a barna lomb az alkonyat szelétül,
Mely fájón és tunyán hárfáz a czári parkban, —
Orosz falvak felől, hol élet és vihar van,
Egy lepke révedőn, mámorosan beszédül.

Nem ismert gyönyörök epesztő szomjusága
Feszíti szárnyait (ó, vágyak, ó, ti, szárnyak!) —
Báronyszemű, csodás, nagy, álmodó virágnak
Vágyó és illatos szerelme zsong utána.

Egy percze megpihen a reszkető kehelyben
(Egy percz miénk s mi rá egy élet-árát várunk:
Légy üdvöz, boldogság, én pillangó-szerelmem!) —

Pillangó-szerelmem... Már kedvesére ráunt...
Az alkonyat kigyul s csapongva továbbban —
Mint elszáll egy mosoly... vagy mint az ifjuságunk.

Rédey Tivadar.

Saison.

Napló-mizériák.

— jún. 12.

Asszonyom, meghatott a gyöngédség, hogy közeledő születésnapjára felhívta figyelmemet és megjelölte az ajándékot is, melyre igényt tart. Azonban elszomorít, hogy kívánságát ezuttal nem elégíthetem ki. A naplók mostanában sok bajt okoznak a hölgyeknek és én — óvatos lévén — Budapest összes boltjaiban nem akadtam olyan könyvre, mely naplójegyzetekre alkalmas lenne. Ön bizonyosan kételkedik ebben az állításban, mert lehetetlennek tartja, hogy a főváros könyvkötészete és papirosipara ily szegény és fejletlen. A kételyei jogosak, mert Budapest valóban nem oly szegény, hogy egy napló ne telnék ki az iparából. Vannak, még pedig szép számmal, olyan könyvtártermékek, de egytől-egyig abban a közös hibában szenvednek, hogy feljegyzésekre alkalmatlanok. A budapesti könyvkötők nagyon jó iparosok, de nagyon rossz asszonyismerők.

Megnyugtathatom, asszonyom: a naplót, a legközelebbet és legideálisabbat megrendeltem s néhány nap múlva utnak indítatom. Volt rá gondom, hogy az igényeknek és az asszonyi pszichológiának teljesen megfeleljen. Kitéphet belőle annyi lapot, amennyit teleírt. S beletoldhat annyit, hogy nyoma se lássék a kitépetteknek. Amit ma följegyzett, azt holnap úgy eltüntetheti, hogy semmi sem emlékezteti az érzésre vagy gondolatra, melyet tegnap akart megrögzíteni. Kedve szerint cserélgetheti a multját. Megtagadhatja azt egészben, vagy részletenként. Új fejezeteket toldhat beléje s eltüntetheti azokat, amelyek nem vágnak össze az izlésével és hiúságával. Szóval, felépíthet magának egy papirosmultat, antik vagy modern stilben. Kiöltözködhetik Juliának, a Kaméliás hölgynek, vagy Nórának. Tetszeleghet magának mindama szerepekben, amelyek divatosak, vagy amelyeket legutoljára látott. S ha évek teltevel ellentmondást lát a mult és jelen között, az inkonzekvenziát akként korrigálhatja, hogy a nem tetsző jegyzeteket kitépi, új lapokat told a naplóba s a harmóniát helyreállítja mult és jelen között. Értse meg, asszonyom, hogy én olyan naplót konstruáltam az ön számára, amely hasonlít a fonográfhoz: tetszése szerint helyezheti el benne a lemezeket, amelyek olyan dalokat adnak elő, aminőket hallani szeretne. Hisz a napló hivatása különben sem más, mint a fonográfé. A nő unatkozik és unalmában hallani akarja önmagát.

Bocsássa meg, hogy kissé brutális vagyok. Azonban ez a kiméletlenség nem az ön személyének, hanem annak a legújabb divatnak szól, mely mostanában maguk közt ijesztően népszerű lett. A »Poesie« és »Emlékkönyv« hontalanná lett s helyét a napló foglalta el. Eddig a mások szellemeskedését tartották oly értékesnek, hogy egy külön takarékperselyben gyűjtötték össze a hangzatos axiómákat és nagyképi reflexiókat.

Most azonban rájöttek arra, hogy a legjobb barátokat még sem illik naiv szellemeskedésükkel nevetségessé tenni. Nem illik, hogy a szalón asztalára téve kiszolgáltassuk őket minden unatkozó vendégnek, aki látogatásunkat viszonzozza. És végül tartozunk magunknak is annyi óvatossággal, hogy a barátaink szellemének bemutatásával ne ártsunk a magunk jó hírének. A legszellemesebb embert is könnyen gyanuba hozza, ha a barátja nagyon kis kaliberűnek mutatkozik. El kellett hát takarítani a szellemnek eme kincsházát a szalónok asztaláról. A takarítást siettetette, hogy néhány újabb nagysikerű regényt naplóformában írtak meg. Ez a siker divatossá tette a naplót s ettől kezdve a naplóvezetés az egyetlén, mindennapos foglalkozása lett a moderneskedő asszonynak. A háztartás legelemibb dolgairól gyakran megfélekedeznek, de a naplóról soha. Ez az első és legfontosabb az asszonynak. Vannak női szalónok, ahol szinte gyári üzemmel készülnek a naplók. Évtizedes lányokat, mulasztásokat hoznak rendbe, hogy minél előbb elérjék a jelent. A multak valóságos javítóműhelyei ezek a szalónok. Ami a multban nem szép s nem illeszkedik tetszetősen a jelenhez, azt átformálják. A matematikai feladat az, hogy adva a jelen, tessék ahhoz megstilizálni a multat. Adva egy épület második emelete, tessék alája építeni a földszintet. Így dolgoznak Rómában, Pompejiben és Egyiptomban az archeológusok: a talált romokat kiegészítik a helyszínén lelt kövekkel, dísz tárgyakkal, de nem ijednek meg attól sem, hogy egy most faragott követ illeszsenek be valahová, ha a régi kő nem egészen megfelelő. Így készül a mult. Csak egy parányi rész van benne, ami fedi a multat, de legtöbbje hazugság, s az egész munka úgy viszonylik a történeti valósághoz, mint a történeti dráma a történelemhez.

Hagyja félbe a naplóírás tervét. Ön sem tudna kiméletlen lenni önmagával szemben, tehát ön is sok szépen kieszelt hazugsággal írná tele a napló lapjait. A hazugságokat ne vegye köznap értelemben. Ha a nőről azt mondjuk, hogy hazudik, az nem azt jelenti, hogy tudva valótlanul mond. Nem, a nő nem hazudik. A hazugsághoz tudatosság kell s a nő mentsége, hogy ez a tudatosság hiányzik. A nő nem hazudik, hanem hibásan gondolkozik. Hamis szögből nézi a dolgokat, s ha a kép hamis, amit a nő lát, mégis bizonyos, hogy a képet ő csakugyan olyannak látja, amilyennek leírja. Hogy milyennek látja, ez már az egyéniség dolga. Nem tudom önről se elhinni, hogy ne olyannak akarná látni, amilyennek mások előtt szeretné bemutatni. S ez adja meg a nő látásának magyarázatát. A nő mindent csak magához viszonyítva néz. Előbb elképzei, hogy fog-e valamely pózban tetszeni a világnak. A kirakatban képzei magát s fantáziájával látja, hogy megbámulják, vagy megmosolyogják-e őt. Ha másnak tetszik a ruhája, kalapja, bizonyos, hogy tetszeni fog neki is. A más szemével néz, tehát a mások szemével látja önmagát is. Látja, ebből következtetem, hogy a naplóban is úgy cziczomázná magát, hogy másoknak tetssek. Nem a saját életét, hanem az életben

mutatkozó különféle divatok történetét találják meg az ön naplójában is. Pontosan kiolvashatnók belőle, hogy mely évben miféle hóbortok voltak divatosak a zsurokon, színházakban és bálokon. Megtudnók, hogy mely esztendőkből mi volt divatos oka a válásnak s mily férfi-típusok voltak azok, akik miatt sikk volt a férjet elhagyni. Mindezt megtudhatnók a naplóból, ha később önök nem tartanák szükségesnek, hogy bizonyos kulturhistóriai adatokat megsemmisítsenek s a megsemmisített részeket hamis fejezetekkel helyettesítsék. Higgye el, asszonyom, hogy a feljegyzésre nem lehet érdemes az, amit attól kell féltetni, hogy megszökik a memóriánkból, s még kevésbé lehet érdemes a feljegyzésre az, amit egy hirtelen támadt szeszélyünk kitép a naplóból. Bismarck nem vezetett naplót. Hetven éves korában hozzálátott memoárjainak rendezéséhez s a memoárjai bizonyítják, hogy napló nélkül is sok érdekes eseményt tudott összehordani. A nagy események nem szöknek meg, s aki csak az igazságot akarja összefoglalni, annak nincs szüksége jegyzetekre.

A naplót azért mégis megküldöm. Utbaigazításul azt írom az első lapjára: Ne írj igazat. Ha ezt szem előtt tartja, a hiusága sohasem kényszeríti arra, hogy holnap kitépje azt, amit tegnap följegyzett. Mindent előbb írjon bele, mint az igazat, mert idők multával semmit sem hisz el oly kevésbé magáról, mint az igazi dolgokat. A faktumok utálatosak s a természet igazán kegyesnek mutatkozott a nő iránt, ami a faktumokkal szemben eltompította az érzését. A nő életét szépnek akarta berendezni s ezért fejlesztette benne a tökéletességig a mesélőképeséget. Mindig meséket sző, meséket mond el önmagának s áhitattal hallgatja saját szavait. Hogyne! Hiszen minden magaszótte mesének ő a tündére. Emlékezzék csak vissza az Eszterházy grófkisasszonyra és utóbb arra a vidéki asszonykára, aki ellen naplójából akarták bebizonyítani, hogy hamisan esküdött. Emlékezzék erre és igazat ad nekem.

Lynkeusz.

INNEN-ONNAN.

— A pragmatika szankció. A közjogászok közt nagy az öröm, megtalálták a Dárius kincsét, az Atahualpa aranytrónját, a pragmatika szankció eredetijét és most meg lehet állapítani, hogy a másolat egész jó másolat volt. Hála Isten, csak hogy jó volt... nálunk a szimbólum mindig fontosabb annál, amit szimbolizál és döbbenet rá gondolni, mi lett volna, ha kiderül, hogy a másolat egy vidám svihák munkája lett s a pragmatika szankció egész mást mondott volna, mint ami évszázadokon keresztül rája épült. Gondoljuk el: a kuruczok szerint érvénytelen minden, ami június negyediké óta történt, a negyvennyolc — a valódi negyvennyolc — szerint érvénytelen minden, ami 1848 óta történt, most egyenesen kimondták volna, hogy érvénytelen minden, ami a pragmatika szankció óta történt. A reformkor, a szabadságharc, a kiegyezés, az egyházpoltika, a Tisza bukása és a koalíció kormányrajutása... minden érvénytelen. Az is, hogy a pragmatika szankció eredetijét megtalálták!

4 A gyógyszerészek. A sztrájk, a szocialista szótár szerint, a kizsákmányoló tőkével szemben védőfegyvert jelent, amely fegyverből azonban, a gyakorlat szerint, igen görbe irányban szokott kiröplülni a gyilkos golyó a fogyasztók zsebe ellen. Igazolja ezt a most dúló patikusháború is, amelynek eredménye már homályos körvonalakban jelentkezik és egyre élesebben bontakozik a gyógyszerész-mesterek engedékeny nyilatkozatából. A gyógyszerértárlajdonosok ugyanis hajlandók megadni a segédek minden követelését és megkötni a békét, ha a belügyminiszter megengedi, hogy a gyógyszerek árát felemeljék. Amiből nyilvánvaló, hogy a tőke és munka harcáról szóló frázis csakugyan frázis a harcoló feleknek, mert az egész harc egy közös ponton, a közönség bőrén enyhe békévé csendesedik az áruk drágulásának vértanúi mosolyában. Szóval a sztrájkháború két ellenséges oldala között egy harmadik — a fogyasztó — tartja a hátát mint legyőzött fél s az inter duos litigantes szociológiai igazsága a végén a harmadik sirásával módosul a régi közmondás boldog nevetése helyett.

* * *

= **Oceánlevelek.** A m. kir. postaigazgatóság új tarifát tett közhírré, az oceánlevelek tarifáját. Olvashatjuk belőle, hogy mennyibe kerül az egyik hajóról a másikra marconigrammal küldött levél. Nem kell tehát a kikötőbe érkezésre várni, nem kell a hajó posztkiszlijébe dobni a levelet. A szembejövő, vagy ellentétes irányba siető hajót elég a lélek távcsöve elé állítani, egy-két kopogás, láthatatlan karsóválás a távolokban, a szikratávíró jelt ad, s a gépezet önti magából a betűt, messze hajó utasának üzenetét. A víz szárazföldre lett, a villamosság levélhordóvá. Az uton nem vész el a levél, nem kell fölébe védő boríték, s borítékára nem kell bélyeg. Az oceánlevél mindig megérkezik. Végzeteszerűen megtalálja a drótot, melyen céljához futhat, s nem zavarják meg a körülötte versenyzők. A forgalom megkezdődik és a sirályok fölött levelek lebegnek a levegőben.

* * *

= **Tanítónő.** Biróság elé került a tanítónő, mert republikánus volt, még pedig a nyilvánosság visszhangjára szomjuhozó republikánus, s úgy érezte, hogy neki cikket kell írnia a »Magyar Köztársaság«-ba. A visszhang jelentkezett is egy vádirat alakjában, sőt tovább rezgett egy ítéletben, melynek tizennégy nap íttamfogház a csattanója. Tiszteljük mindenkinek a meggyőződését, nemcsak a köztársaságiakét, hanem még a nihilistákét is, de nem tudjuk elképzelni az okot, mely a kisasszonyt a királyság nihilistájává tette. Ha azok közé a hét-nyolc-százak közé tartoznék, akik hasztalanul küldözgetik pályázatukat ide-oda, még meg tudnók érteni a mai rend elleni felzudulását. Mert egy állás nélküli tanítónő meg lehet győződve, hogy a köztársaság álláshoz juttatná. De a kisasszony a mai közoktatásügyi kormánytól veszi fel a fizetését, többek között azért is, hogy a rája bizott gyermekeket az alkotmány tiszteltetére tanítsa. Az összeütközés megtörtént, a fegyelmi elmaradhatlan, s az elmozdítás májdnem bizonyos. A republikánuság most már indokolt lesz és nem is furcsa, hogy az indok így kezdődik: Ő felsége a király nevében...

* * *

4 Tilos a rögtönzés. Vidéki ember tudja csak, mi az a rögtönzés. A helyi humor, amely a magyar színjátszás legkedveltebb tradíciói közül való, rögtönzés formájában nő meg tarka krónikává. A rögtönző színész hasonlatos a provinczián a jókezü szakácshoz, aki izes magyar szalonnaszelekekkel tüzdeli meg Shakespearet és Drégely Gábort vagy amit akartok. Ő a földszint réme és a karzat öröme, ő az alkotó szellem vidékre szabadult génusza, és mint ilyen, az unalmas

közrend áthágója a »Fekete számárhoz« címzett fogadó leveles színjében. A rögtönzés a művészet sava-borsa, öreg aktorok legszebb sikereinek legendás emléke, a meg nem tanult szerepből kivirágzó bajok panaczeája és még sok minden, aminek most hirtelen vége szakad. Vége, gyászos vége lőn a rögtönzésnek, a kétnapos szakálu humornak, legalább erre mutat az a rövid, de nem velőtlen ítélet, amelyet egy vidéki rendőrkapitány hozott az egyik rögtönző színész ellen s amely ítélet harmincz koronával könnyítette meg a darab nemesebb részeibe belekézimunkázó színész zsebét. Borzasztó ez kérem, borzasztó, különösen a rendőrkapitányok részéről, akik, ime, ezek után mint dramaturgok ülnek le esténként az inspekciós páholyba, kezükben a szövegkönyvvel, hogy mint a nemezis büntető ökle sújtsanak le a vakmerő rögtönzőre. Eddig legfeljebb csak egy-egy köszívű ügyelő iratta fel holmi szöviccekért a kitűnő bonvivant-t, nem is szólva arról, hogy eddigelé a vidéki rendőrkapitányok inkább írták, mint olvasták a darabokat. De — tempora mutantur és úgy látszik, — bár csodálatos — hogy ennek a változásnak még a rendőrkapitányok is alá vannak vetve.

* * *

— Az olasz forradalom. Olaszország megbénult... a sztrájk ópiuma megzsibbasztotta Itália idegeit, a gép megállt, az alkotó pihen. A statisztikai gőzhangyák most karcsu számoszlopokat raknak egymásra: a nemzeti vagyon milliárdnyi kárát számolják, a kormány és a munkások pedig a bűnbakot keresik — mindegyik a másikban. Ha nem tiltják be az anconai népgyűlést, mondják a munkások, nem került volna a sor tüntetésre... ha nem készültetek volna tüntetésre, dörög vissza a kormány, nem tiltottuk volna be a népgyűlést. A sztrájk pedig a vesztéglés forradalma, egyre terjed tovább, s a honban, hol a czitrom virul, nem a gazdag idegenek, hanem a szegény benszülöttek pihennek a nyáron.

SZINHÁZ.

Guthi és Feydeau. (*Vígshízi premérek.*) Mindkettő tipikus írója városának és közönségének: a gutiusi élcz a pesti kávéházak és kaszinók füstjében nőtt meg és onnan repült a legjobb magyar színpad triválidáinak fényébe; Feydeau mester ötletei a párisi kabarék (rosszabbak, mint a mieink!) és Tabarinek gőzéből valók, durvák, de halálosan kómikusak. Ő, költőzni készülő esztétika: mit írjunk komolyat e két víg és csintalan darabról, a Guthi *Cziliander*-éről és a Feydeau egyfelvonásosáról, melynek majd oly hosszú a címe, mint a darab maga? Guthinak határozottan ez a legjobb bohózata, s ezt az évről-évre nehezebb műfajt a magyar írók között is meglepő virtuozitással kezeli. Képzelnék egy bonyolult hangszert (ilyen orgonásipokkal: félreértés, ruhacseré, felszavazott férj, jósnő, alkalmatlan házatérés, törzsfőnök, politikai házasság) s e hangszeren mindig ugyanazt a melódiát kell játszani, de úgy, hogy folyton érdekesebb legyen. Guthi az ő kitűnő, tömör és elszánt humorával sem engedi pihenni a közönséget. Feydeau azután még kevésbé. Végül *Mészáros Gizella* lenge toiletteje, mely joggal nevezhető augusztusinak, egyáltalán nem. *Hellai* Jenő új ötleteket ad a franczia alá, s ezekre támaszkodva, az könnyen és elegánsan lépked át a hallatlan helyzeteken. Lukács László is előfordul, a munkapárt is... a képviselő neje folyvást egy ingben sétál, a forró színházban a nevetés és a hőség s a karzatok tomboló jókedve összekeveredik, aztán a sok fehér ruha és szalmakalap kilódul a június éjszakába. A köruton élénken lomboznak a fák, s a haldokló szezon mint egy szomorú szobor virraszt betegesen a színház elsötétült előcsarnokában. Szeretne már meghalni szegény, de még nem lehet.

Művészet.

Lechner Ödön.

Még alig három hónapja, hogy a legnagyobb diadalát aratta: a Ferencz József-templom első díjának koszorújával ékesítették szép, ősz művészfejét s ez a fej már az ércz-koporsó vánkósán pihen. És annyi méltatlan mellőztetés s keserű hallgatás után, mikor végre megalkothatta volna életének nagy művét, melyben a magyar modernségnek először kellett volna monumentalitást kapnia, kiesik kezéből a rajzoló írón, melylyel először vágott utat nemzeti formanyelvünknek.

Talán stilusosabb így; magyarosabban és szomorubban stilusos, hiszen egész életének tragikuma is az volt, hogy sohase csinálhatta meg azt, amit legjobban szeretett volna. Ezért nevezték meddőnek és kávéházi álmodozónak az öreg impotensek s a fiatal, de tehetségtelen kezdők: a sablon-formanyelvnek ezek a siker-mesteremberei s az ügyes építő-üzletemberek. Ezért mellőzték következetesen a miniszteri büroókban is, ahol nagy ravaszul esetről-esetre mindig azt nevezték ki »nemzeti stilusnak«, amit (vagy akit!) éppen meg akartak jutalmazni valami zsiros »kivitellel«. A magyar formanyelv csak a dikciókban volt fontos nekik; a való-ságban, megbízások idején mégis csak előbbre volt mindig a kenyér, az üzlet, amivel meg akarták tömni a hivatalosan »magyarrá« kinevezett művészek zsebeit. Hiába favorizálta Lechner a magyar, vagy lengyel reneszánszt, hirdette, hogy ezekben vannak elrejtve a mi formakincsünk elemei, mert a Rákóczi-korabeli felsőmagyarországi kastélyokat magyar kőművesek építették s így ezekbe belevitték azokat a magyar szépművészeti elemeket, melyek magyar származásuknál fogva akaratlanul is átmentek a vérükbe, — a hivatalos urak a barokkot erőszakolták. Hiába tanulmányozta Lechner évekig Párisban is ezt az ő saját külön területét; hiába ismerte fel és dolgozta fel elsőül a magyar népművészeti elemeket architektúránkban, hozzáadva e primitív anyaghoz a maga nagyszabású művészi intellektusának egész egyéni kincsesházát, — »zsidó-stilus«-nak gunyolták lelkéből és művészi meggyőződéséből sarjadzott stilustörekvéseit. S a nevezetes az, hogy azok jártak elől a csufolódásban, akik a tulipános ládákból és szürdólmányokból akartak magyar stílust fabrikálni; akik annyit sem tudtak, hogy egy stílus csak az architektúrán — és nem a piktúrán, vagy iparművészetén — keresztül fejleszthető; akik kinevették, hogy stílust »csinálnak« szánalmas naívság! Akkor Lechner szóval, tollal kifejtette a magyar stílus elméletét; felnevelt erre a speciális formanyelvre egy egész nemzedéket s nemcsak a rajztáblán, de Budapest utcáin is megmutatta, hogy igenis van a magyarnak is formanyelve. A kőbányai templom, a kecskeméti városháza, az iparművészeti és földtani intézetek, a postatakarékpénztár palotái, az Operával szemközti árka-dos bérpalota azonban még mást is demonstrálnak: azt, hogy Lechner minden stílusba, a gótikába, a románba is bele tudta vinni a modernséget. Ez volt az a nagy bűn, amiért oly sokszor és oly tüntetően félreállították.

Am »magyar stílus« azért mégis csak kellett, hát kutattak más ilyen stíluskeresők után, — még állami szubvenzióval is. Csak Lechner nem kellett nekik. Pedig milyen megható könyörgéssel prédikált a süketfüleknek: »Nézétek, a magyar formanyelv ma ott tart, ahol százötven év előtt tulajdon édes anyanyelvünk. El volt hanyagolva, elhagyatva, főuraink megvetették és németül beszéltek, nemeseink és az országgyűlés nyelve latin volt. És ime most? Nyelvünk és irodalmunk bármely nyugateurópai nyelv és irodalom színvonalán áll. Pedig a magyar nyelv első vállalkozásait szakasztott úgy gunyolták és nevelték, mint most

a magyar formanyelv első megnyilatkozásait. Mi lett volna a magyar irodalomból, ha Mária Terézia idején a gárdisták megadják magukat? És miért hagynók el a magyar formanyelvet, amikor az maga sokkal könnyebben érvényesülhet, mint maga a nyelv?

De a magyar formanyelvnek is megvannak a maga gárdistái. És »a gárda meghal, de nem adja meg magát«.

Igaza volt. Meghalt, de nem adta meg magát. Az igazi tragikum azonban az, hogy Lechner Ödön egymaga volt ez a gárda....

Tövis.

IRODALOM.

Cognac-idyllek.

— Kóbor Tamás novelláskönyve. —

Ez még mindig a *Budapest*, a század örült korbácsütésére vágató város regénye; de itt már kisüt a nap, Savonarola — a pesti lelkiismeret ügyésze, aki monoklin fixirozza a Bünt és az Álnokságot — vasárnapi munkaszünetet tart, a nagy *dossier* csak néhány ujjlenyomattal gyarapszik. A régi tüzhányó lávarétege kihült s alatta — mint Pompeji, vagy Herkulánium a romok alatt — ott fénylik a Kóbor Tamás lírája; valami különös-meleg, belső égésű líra, aminek kék kéményfüstje végiggomolyog az egész kötetben.

A zolai ridegség itt megenyhült... a játék most is: életre-halálra megy ám, most nem kísérjük végig az embe- reket a tébolydába, temetőbe, börtönbe, szegényházba, szerelmi vásárcsarnokba; ami itt történik, hogy úgy mond- juk: csupa expozíció, egész biztos, hogy rettentő sikitás, válás, züllés, kártyás, lóversenyes halálbamenés lesz mind- ebből, de most csak: expozíció, semmittevés, enyhe dialógok, az idegek hadgyakorlata... az emberek jönnek, mennek és mennek tovább, többé, mondja az író, semmi közünk hozzájuk, amíg előttünk kapkodnak: érdekesek, aztán elfelejtjük, mint a közepes regényt. Ez is razzia, lelki házkutatás, de nem a bűnösök és a boldogtalanok közt, hanem azok közt, akik feltétlenül bűnösök vagy boldog- talanok lesznek. Együtt: egy kapocs a nagy regényből, Budapest, az élet, a Weltbild, ahogy fáradt idegrendszerek délibábjában, sülyedt öntudatok tengerfenekén, nádor- utczei bankszolgák és Tisza Kálmán-téri szabók optikájá- ban kirajzolódik. Külön-külön: csupa kis mestermunka, csupa nagyszerű egész, emberek és történetek... más a saját tollától is féltette volna őket. Eszembe jut egy régi kritikusa: Kóbor Tamás halálával tartozik az embereknek, a miért megérti őket. Megérti, ez az egész, ez kell, külön jelentőséget (épp ezért) nem is ád semminek. Valahol azt mondták egy novellistánkról: X. a legjobb ember, a szegény lányokat mind milliomosokhoz adja férjhez, gondoskodik az embereiről. Kóbor Tamás még jobb: ő hozzá se nyul az embereihez. És sose halljuk a diadalordítását, ahogy torkon ragad egy embert, vagy tipust, vagy tendenciát: meg- vagy! A novelláiban fő a történet, az előadása szinte a történetből patazkik.

Az emberei... Az *ur*, akinek csak egy vágya van: pofonütni Jeromeot, a főpinczért; Jerome hajlong, hitelez, táplál, gazdagszik, az *ur* fizetése pedig háromezer korona, ebből kell eltartani a színésznőt, aki egyre sir, hogy nyo- morog, a toilette koldussá teszi, a gázsi semmi és nyomorult

tizenhatezer koronából nem tarthatja el magát. Az *ur* tartja el a szegény primadonnát a váltóiból! Jerome tartja el az urat, ha Jerome azt mondja: most már eleget kerestem, nyugalomba vonulok, akkor az urnak éhen kell halni; de Jerome nem mondja, Jerome bánatosan mosolyog: Hja, az urnak könnyű, s amikor a munkásforradalom extázisá- ban a szociálista érzésű *ur* torkonragadja Jeromeot, a szipolyozó uzsorást, akkor a tömeg ráveti magát, hogy a pinczért, a szegény embert bántja!

Az *öreg ur*. A vörös színésznőnek odaadja az utolsó ezresét s a mikor a vacsoránál — otthon — megtudja, hogy a felesége új czipót vett a kislányának, magánkívül csap az asztalra: persze, a pénz csak úgy dül, a kisasszony lakktopánkát rendelt, majd fizet az öreg igavonó... de honnan, ordít és az asztalra csapja a tárczáját, itt van, egyétek meg, adjátok a suszternek.

Mihály. Szolga a bankban, a felesége csalja a másik szolgálával, a szaldakontistával, de Mihály nem mer szólni... amikor a kartársá figyelmezteti, ökölbe szorul a keze, hogy »annak a kutya zsidónak be fogom törni a fejét«, de amikor jön az asszony és Berger *ur* előtte enyeleg a feleségével, hogy »no Mihály, irigylem magától a feleségét«, Mihály zavarodottan mosolyog: nem urnak való volna, csak olyan szegényemberfélének. De amikor kimennek, megrugja az asszonyt... eszembe jut, hát megrugdalom, hadd lássa, ki az *ur* a háznál.

Drucker Manó, a Tisza Kálmán-téri foltozó szabó. Szenvedélyes politikus, a veje kiment Amerikába, a fia orvos lett, megsiketült, most iszik, kártyázik s a vén szabó csak ül az asszonyával a ház előtt s egyik nap mulik a másik után s a szürke emberekkel, a kik egész életüket egy helyben töltik, nem történik semmi... És a cognac-idyllek; apró- ságok... éjszakai felsikoltások... sárgalázás magányos ember tépelődik a tükör előtt... az idegek villamos szédü- lete... a féllábu leány tragédiája, a nyomor alvó, fekete vegetációja... a legjobb magyar novellák.

Pöstyén

rádiumos csusz-köszvény ellen világ-
iszapja híré. Pom-
pás új fürdő- és szállópalota. Olcsó polgári szállók és penziók
(napj 5-6 koronától). Új gyógy mód elhízott rheumás betegek-
nek (Bergonié-eljárás). — Cím: Fürdőigazgatóság, Pöstyén.

Ha fáj a feje

ne tétovázzék, hanem
használgon azonnal:

Beretvás-pastillát

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmu-
lasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Orvosok által ajánlva. Készíti

Beretvás Tamás gyógy-
szerész

Kispesten.

Kapható minden gyógyszertárban.
3 doboznál ingyen postai szállítás.

HETI POSTA.

Arabus. Az ismertető cikket nem közölhetjük. Mi is látuk a Keleti Akadémia irodalmi estélyén azt a bizonyos arabus költőt, az ismertetést tehát házilag elintézhettük volna, ha az arabus költő és drámaíró erre a legparányibb mértékben rászolgált volna. A Keleti Akadémia rosszul fogja fel hivatását, ha azt hiszi, hogy az ő kötelessége tehetségtelen költőket importálni keletről. Egy tehetségtelen költőért nem kell a szomszédba mennünk. Akad ebből a fajtából import nélkül is elég. Arábiából tömérdek gyönyörű csodört szállítottak már Magyarországra és nem nobilis eljárás, hogy Arábia jó hírét, melyet apaménjeivel szerzett, most diszkreditálják a költőivel.

Budapest. J. Gy. Az ajánlott levelek megjöttek, a versek is. Hogy tehetséges ember írta-e azokat? A tehetségről nem illik és nem is lehet egy-két vers elolvasása után nyilatkozni. Manapság minden rossz költő asztalfiában akad egy jó vers, ami még nem jelenti azt, hogy az illető tehetséges. És megfordítva, minden jó költő lim-lomja között akad egy-két rossz vers, amiből még nem következik, hogy az illető tehetségtelen. Irjon és ha jónak találja valamelyik írását, küldje be.

Lankadtan. Kiadjuk.

Sigma. Hogy milyen a »hazafias megrendülés«, melylyel az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Lechner Ödön haláláról értesíti a testület tagjait, nem tudjuk. Az ilyen bombasztok mögött nem kell értelmet keresni, elég ha az ember kihámozza belőlük a lényegét, hogy Lechner Ödön meghalt. Persze, csupa kegyeletből illett volna kerülni minden banalitást egy olyan művész nekrológjában, aki művészetében utálta a banalitásokat és sehol egyetlen közhelyet nem értékesített. A közhely és a banalitás a megszorult dilettánsok mentsvára, dadogós beszéd- és értelemgyakorlata. De ne folytassuk. Már is több figyelmet pazaroltunk erre a stílusgyakorlatra, mint amennyit megérdemel. Még csak annyit, hogy a nekrológot megrendüléssel olvastuk. Nem hazafias, csak közönséges megrendüléssel.

Irmelin. Az az üzenet nem önnek szólt. Ily ridegek nem vagyunk hölgyekkel szemben még akkor sem, ha ezt meg is érdemlik. De nem is vagyunk oly udvariatlanok, hogy hölgyeknek ne válaszoljunk, ha verseikhez mellékelt leveleikben bírálatot kérnek. Tehát: A versek nem rosszak, de nem is jók. Idővel kialakulhat valami.

Nem közölhető: A jövő boldogság. Halál. Virágtalan mezőkön. Álmom. Ábrándozás. A cárevis. Őszi avaros mélabu.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Budapest elragadóan szép hegyvidékére, a történelmi emlékekben bővelkedő Visegrádra és környékére, továbbá a természeti szépségekben gazdag Aldunára, a világhírű Kazánszoros-Vaskapu (Ada-Kaleh sziget) tájékára, Európának e legnagyobb, legfényesebb víziútjára (s ezzel kapcsolatban Herkules-fürdőre) kellemes kirándulások tehetők a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság személygépjárművein. A budapest—visegrád—dömösi vonalon naponként több modern berendezésű, új, nagy személyszállító gőzös közlekedik (június 16-tól szeptember 15-ig naponta négy járat). E gőzösök a pesti oldalon az Ötvös-téri s a budai oldalon a Pálffy-téri kikötőből indulnak. Menettéti jegy ára Budapestről Visegrádra, Nagymarosra, Gizellatelepfürdőre, vagy Dömösre és vissza az I. osztályban 2 korona. A főváros közelében nyaralók előnyére mérsékelt árú jegyfüzetek adatnak ki. A zimony—orszói vonalon (Kazánszoros-Vaskapu) a gőzösök hetenként háromszor és pedig lefelé minden vasárnap, kedd és pénteken, felfelé minden hétfő, csütörtök és szombaton közlekednek. Az utazás Zimonyig, Báziasig, vagy Orsováig előtte való napon vasutalt történik. Zimonyban és Orsován a hajóutazás előtti este már hajóba lehet szállani és az éjszakát ott tölteni. Ezen aldunai utazásra kombinált, a vasutára és a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási R. T. hajóira 30 napig érvényes, mérsékelt menettéti jegyek szolgáltatnak ki Budapest keleti és nyugati pályaudvarokon, továbbá a budapesti utazási és menetjegyirodáknak. Az Aldunán modern termeszöszők közlekednek, előzetesen is lefoglalható, külön kabinokkal, női termekkel, hálótermekkel (egyesek fürdőszobával is), villamos világítással, kitűnő hajóvendéglővel stb. Naponkénti személy (vegyes) hajójáratok Budapest—Budafok—Ercsi között. Képekkel illusztrált menetrendkönyvecskék a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatóságától (Budapest, V., Mária Valéria-u. 11.) díjmentesen kaphatók.

Budapest, 1914. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. b.-tűivel.

Az »Unio« élet- és gyermekbiztosító intézet mint szövetkezetnél (ezelőtt Első leánykiházasító egyesület, Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. Alapították 1863-ban) az 1914. év május hónapjában 1.324.500 K értékű biztosítási ajánlatot nyújtottak be és 1.085.200 K értékű új kötvényt állítottak ki. Biztosítási összegek fejében 199.249 K-t fizettek. Az 1914. évi január 1-től május 31-ig 5.942.500 K értékű biztosítási ajánlatot nyújtottak be és 4.971.600 K értékű új kötvényt állítottak ki. Biztosított összegek fejében ebben az évben 941.470 K-t és az intézet fennállása óta 23.366.264 K-t fizettek.

A Kriegner-féle Tokaji China Vasbor nem támadja meg a fogat, nem terheli meg a gyomrot és ezért az összes vaskészítmények között az első helyet foglalja el. Világszerte évtizedek óta használják a vérszegénységnél eredő összes bajoknál, étvágytalanság, gyomorbad, idegesség, álmatlanság, mindennemű testi gyengeségnél, sápkóros fiatal leányoknál és gyengén fejlődő gyermekeknél. Valódi 5 puttonos tokaji borból készül, nagyon kellemes ízű és hatása biztos. Nagy üveg ára 6 korona, kis üveg 3 korona 20 fillér a gyógyszárakban. Egyedüli készítő Kriegner-gyógyszertár Budapest, Calvin-tér.

Trencsénteplicz

kén és hő- források és iszapfürdők csusz, kőszvény, ischias, neuralgia, bőrbaj stb. ellen. Kitűnő klíma, komfort és kényelem. — Január 1-től június 15-ig, szeptember 15-től december hó 31-ig lakás, el- látás, fürdő v. iszap napi 8 kor. pestől 4 óra. Prospektust küld: a fürdőigazgatóság.

KERBER HENRIK

Budapest, VIII., Nap-utca 29. szám

Alapítottatott az 1890-dik évben!

Szőrme-, szőnyegporoló-, megóvó-, valamint szőnyegmosó-, tisztító- és javítóintézet. Ablaktisztítás, lakástakarítás, padlóbeeresztés, "Tapeta" festett fal, fal-festmény-, freskótisztítás és féregirtási vállalat. Butorberaktározás külön e célra berendezett száraz fülkékkel. Telefonszám: József 3—86

szénsavas Borax
üdít, szépit, fiatalít.

1 levél: 30 fillér 1 doboz 1 korona

Pattanást, mitesszert, bőrvörösséget elmulaszt. Barsónysima, rózsás, üde, bájos arczzint ad.

EGO pipere boraxszappan... K 1.—

EGO pipere boraxcrém..... K 1.50

Főraktár: **KISS LÁSZLÓ** drogeria Budapest, Baross-utca 81.